ПРОЛЕТАРИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

კომუნისტი

ГАЗЕТИ გაზეთი გამოდის 1920 წლის 3 ივნისიდან

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს და მინისტრთა საბჭოს ორგანო

КОМУНИСТИ — ОРГАН ЦК КП ГРУЗИИ, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ГРУЗИНСКОЙ ССР

№ 178 (20519) — ხუთშაბათი, 3 აგვისტო, 1989 წელი. — ფასი 3 კაპ.

მ. ს. გორბაჩოვის გამოსვლა

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პირველ სესიაზე

დიდ ბრიტანეთში, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასა და საფრანგეთში ვიზიტების შედეგების და პარიზის ხელშეკრულების წევრ სახელმწიფოთა პოლიტიკურ საკონსულტაციო კომიტეტის თათბირში მონაწილეობის შესახებ

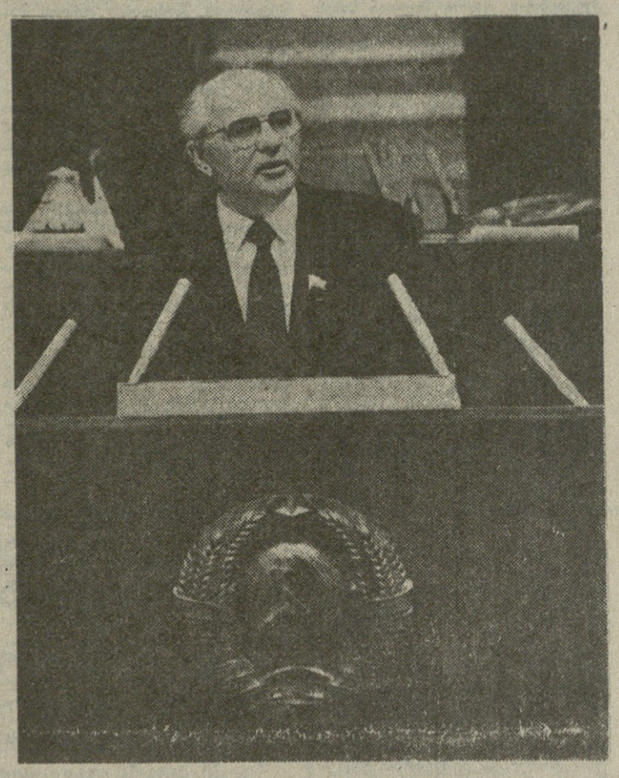

ამხანაგო პოლიტიკის დარგში ჩვენი ბოლო ნაბიჯების შესახებ უმაღლესი საბჭოს ინფორმაციის იდეა დეპუტატებს ეკუთვნით. პირველად იგი გამოითქვა სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის სხდომაზე. მომაჩნია, რომ ასეთი გამოსვლა უბრალო ტრადიციად კი არა, წესად, სავალდებულოდ უნდა იქცეს. ეს ჩემი პირველი გამოსვლაა.

არა მგონია, რომ საჭირო იყოს წარმოგიდგინოთ ყველა პრობლემის ერთგვარი ინვენტარიზაცია, რომლებიც განვიხილეთ დიდ ბრიტანეთში, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასა და საფრანგეთში ვიზიტების დროს. მიდა აქ თქვენს წინაშე უფრო ვრცლად ვიმსჯელო — ეს სამი ვიზიტი ასეთი შესაძლებლობას იძლევა.

უწინარეს ყოვლისა, აი, რა მიდა ვთქვა: ჩვენს ყველა საერთაშორისო საქმეში ამოსავალი პუნქტია ახალი აზროვნება და საბჭოთა სახელმწიფოს საგარეო-პოლიტიკური კურსის ახალი საფუძვლები. ახლა ისინი დამტკიცა სახალხო დეპუტატთა ყრილობამ და კანონის ძალა მიენიჭათ. ისინი შემადგენელ ნაწილად შეიდენენ ყრილობის მიერ მიღებულ დადგენილებაში.

რა თქმა უნდა, დამეთანხმებით, რომ ურღვევი კავშირი არსებობს ახალ საგარეო პოლიტიკასა და ქვეყნის შიგნით გარდაქმნას შორის. საერთაშორისო ასპარეზზე მთელი ჩვენი საქმიანობა ამაზეა აგებული. თქვენ, ალბათ, ყურადღება მიაქციეთ, რომ საარჩევნო კამპანიის დროს და თვით ყრილობაზე ჩვენს საერთაშორისო პოლიტიკას თვით ამ საშინაო პრობლემების წარმატებული გადაჭრისათვის. ამ პოლიტიკის შედეგები ხომ მარტო ის არ არის, რომ შენელდა ომის საშიშროება და განმტკიცდა საგარეო უშიშროება, არა მარტო ის, რომ საბჭოთა სახელმწიფოს იღმა საზღვარგარეთ შეესაბამება ჩვენს ინტერესებს. ეს არის საუკეთესო პირობები ჩვენი საშინაო გეგმების განხორციელებისათვის, უწინარეს ყოვლისა ეკონომიკაში, სოციალურ სფეროში, კულტურასა და იდეოლოგიაში ისეთი გადაწყვეტილების მიღებისათვის, რომელიც საშუალებას მისცემს საზოგადოებას უფრო სწრაფად და საიმედოდ წაიწიოს წინ გარდაქმნის გზით. ერთი სიტყვით, ჩვენ, დღეს განსაკუთრებით, ახლა გვესაჭიროება სასიკეთო საგარეო პირობები იმისთვის, რათა თავი გავართვათ საბჭოთა საზოგადოების განახლების რევოლუციურ და მასშტაბურ ამოცანებს.

ამრიგად, საგარეო პოლიტიკაში კონცენტრირებულია **მთელი საბჭოთა ხალხის** საარსებო ინტერესები. მთ ერთიანობას ყველა ჩვენი სახელმწიფო ორგანო, ჩვენი საზოგადოებრიობის, მთელი ხალხის განუწყვეტელი ყურადღება და დიდი ძალისხმევა სჭირდება. ამას საფუძვლიანად უნდა მოკიდოთ ხელი.

ხშირად გაიგონებთ, წაიკითხავთ კიდეც, ხომ არ გადავამლაშეთ აქ, მეტად ბევრ დროს და ძალებს ხომ არ ვუთმობთ საგარეო-პოლიტიკურ საქმეებსო. ვფიქრობ, ამხანაგო დეპუტატებო, რომ პოლიტიკის ამ მიმართულებით არ შეიძლება „მომჭირნეობა“, მით უმეტეს, **საშინაო და საგარეო** პოლიტიკის ერთმანეთისათვის დაპირისპირება. რა თქმა უნდა, გვითრევს ყოველდღიური საქმეების ნაკადი, სიტუაციის სიმწვავე, რომელშიც მუდამ ვიმყოფებით, ზემოქმედებას ახდენს ჩვენზე. და მიუხედავად ამისა, მხედველობიდან არ უნდა გამოგვრჩეს, თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა აქვს საერთაშორისო საქმიანობას იმავე ქვეყნის შიგნით გარდაქმნის პოლიტიკისთვის. იქნებ ვინმეს შეუძლია ჯერ კიდევ თავს ნება მისცეს. ძველი დოგმების გულისთვის განზე გადგეს მსოფლიო პროცესს, მაგრამ არა საბჭოთა კავშირს. ქვეყანა აუცილებლად განწირული იქნება იმისათვის, რომ ჩამორჩეს მეცნიერებასა და ტექნიკაში, ჩამორჩეს ეკონომიკაში, ვერ მიაღწიოს სახალხო კეთილდღეობის დონეს და ჩვენ ვერ შევძლებთ გადაეწყვიტოთ ჩვენი სამნაო ამოცანები, მომზიფებული, მთელ რიგ შემთხვევებში კი გადამწიფებული ამოცანები. დავკარგავთ ჩვენი მსოფლიო როლის შენარჩუნების პერსპექტივასაც. ეს კი ყველაფერია, და არა მარტო პრესტიჟის საკითხი, ჩვენი ადგილი საკაცობრიო პროგრესის მსოფლიო განვითარებაში ისტორიულად განპირობებულია. XXI საუკუნის ცივილიზაციაში გადასვლა შეუძლებელი იქნება, თუ სსრ კავშირი დარჩება იმად, რაც იყო ხანგრძლივი ათწლეულების განმავლობაში, თუ გარდაქმნა არ განხორციელდა. ამრიგად, იმპულსები მოდის არა მარტო ჩვენი საშინაო მოთხოვნილებებისაგან, არამედ ცვალებადი მსოფლიოსგანაც, რომელშიც დღეს რეალურად ვცხოვრობთ.

სწორედ ამ კონტექსტით უნდა განვიხილოთ ჩვენი საერთაშორისო პოლიტიკა, მათ შორის ამასწინანდელი ვიზიტები ევროპის სამ უდიდეს სახელმწიფოში და სოციალისტურ მოკავშირეებთან შეხვედრა — ბუქარესტში.

კიდევ ერთხელ მინდა ვთქვა, რომ იხფორმაცია ამ საერთაშორისო ღონისძიებების შესახებ პრესამ გამოაქვეყნა. და ვიმედოვნებ, რომ ვისაც სურვილი ჰქონდა, გაეცნო. ეს მთავისუფლებს აუცილებლობისაგან, გადმოგცეთ მათი შინაარსი და უფრო მეტიც, დავიცვა მოვლენების ქრონოლოგია, მოგახსენოთ მისი დეტალები. მთავარი, რაზეც მინდა ყურადღება გავამახვილო, ეს არის შეფასებები და დასკვნები. გარდა ამისა, ამ მოგზაურობებითა და შეხვედრებით მიღებული ზოგიერთი ფაქტიც არსებითი შთაბეჭდილებანი.

დიდ ბრიტანეთში, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასა და საფრანგეთში ვიზიტების შესახებ. ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამხედრო თვალსაზრისით ისინი დიდ ლონდონშიც, ყველგან, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში, პარიზში, სტრასბურგში, სადაც წარმოდგენილი იყო, შეიძლება ითქვას, მთელი დასავლეთი ევროპა. შეხვედრების ხასიათზე გავლენა მოახდინა იმ უბრალო გარემოებამაც, რომ ყოველ წელს ჩვენ სულ უფრო უკეთ ვეცნობით ერთმანეთს. პიროვნულ მომენტს, როგორც ახლა ყველასთვის ცხადია, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს თანამედროვე პოლიტიკისთვის, და იგი ახლა სამივე დედაქალაქში მიღებულია ევროპული პროცესის აუცილებელ ელემენტად.

უმაღლესი და საერთოდ, პოლიტიკური დონის შეხვედრების ახალი ხარისხი, რა თქმა უნდა, ერთნაირი არ არის ყველა ქვეყანაში. მაგრამ არსად არ იხევენ უკან.

ვიზიტების ხასიათზე უდიდესი ზეიმქმედება მოახდინა საზოგადოებრიობის განწყობილებამ. შეიძლება აქ ვიმბარო კიდეც ჩვენი ჩვეული ტერმინი — ფართო მასების განწყობილებამ, მაგრამ უკვე, როგორც იტყვიან, თავის მოტყუების გარეშე. არ შეიძლებოდა არ გაგვხარებოდა მიღება, რომელიც მოგვიწყვეს სამივე ქვეყნის მოქალაქეებმა. ადამიანთა ქცევას, მათ მიერ თავიანთი გრძნობების გამოხატვის ხერხებს, გასაგებია, თავისი ელფერი ჰქონდა ყოველ ქალაქში. მაგრამ ყველგან, განსაკუთრებით გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში, იქნებოდა შთაბეჭდილება, თითქოს დანგრეულიყოს დაბრკოლებანი, რომლებიც გვყოფდა მრავალი წლის მანძილზე.

ინტერესი და სიმპათია, კეთილმოსურნეობა გერმანელის ყველაზე ფართო გამაა, და არავითარი მტრობა და არაკეთილგანწყობილება. აი, ის შთაბეჭდილება, რომელიც თქვენთვის მინდოდა გამეზიარებინა. იგი თავისთავად გადასწონის მრავალი პოლიტიკური გადაწყვეტილების, ხელშეწერილი შეთანხმების მნიშვნელობას. ჩვენ ვიგრძენით კეთილშეზობლობის ის უზარმაზარი პოტენციალი, რომელსაც ნამდვილად შეუძლია უზრუნველყოს ისტორიის — და არა მარტო ევროპის ისტორიის— მკვეთრი შემობრუნება.

და ყოველივე ეს უკავშირდება ჩვენი გარდაქმნის საერთაშორისო მნიშვნელობის მზარდ გაგებას. საზღვარგარეთ ჩვენი ქვეყნის აღქმაზე ძლიერი გავლენა მოახდინა არჩევნებმა და სახალხო დეპუტატთა ყრილობამ, ახალი უმაღლესი საბჭოს პირველმა სესიამ. მუშაობა, რომელიც მიმდინარეობდა და ახლაც მიმდინარეობს კრემლში, ეს მუშაობა სეპტიკოსებსაც კი არწმუნებს, რა ღრმა და მასშტაბური ჩვენში მიმდინარე ცვლილებები, რა სერიოზული და კონსტრუქციულია ჩვენი განზრახვები და ჩვენი საქმენი. ჩვენ ვიგრძენით, რომ მსოფლიოში ჩვენდამი გამახვილებული და, პირდაპირ ვიტყვი, მასობრივი ყურადღება ახლა ფუქი საკითხი არ არის. ეს იმ ფაქტის გაცნობიერებაა, რომ აყვავებული საბჭოთა კავშირის გარეშე თანამედროვე მსოფლიო არასრულფასოვანი იქნებოდა.

აქ თავს იჩენს სხვა მიზეზიც. ევროპაში ახლა ძალზე ძლიერია საყოველთაო შეგრძნება, რომ ბირთვული ომის საფრთხე წარსულს ჰბარდება. ამ რამდენიმე ხნის წინათ გაჩენილი იმედი იქცეა რწმენად, რომ შესაძლებელია მსოფლიოს ხსნა, რომ შესაძლებელია ნორმალური, ცივილიზებული ურთიერთობა აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ქვეყნებს შორის. ომის მუდმივი საფრთხის მძიმე შეგნებისაგან გათავისუფლებასაც მიიჩნევენ, უწინარეს ყოვლისა, ჩვენს დამსახურებად, უკავშირებენ საბჭოთა გარდაქმნას, ახალ აზროვნებას.

ერთი სიტყვით, ჩვენ თვალნათლივ ვხედავდით საერთაშორისო საზოგადოებრივ შეგნებაში დიდი შემობრუნების შედეგებს. მან ძლიერ იჩინა თავი ჩვენი ვიზიტების დროს. ეს უაღრესად მნიშვნელოვანი ფაქტორია თანამედროვე მსოფლიო პროცესში.

სამივე დედაქალაქში პოლიტიკური დიალოგისა და მოლაპარაკების მთავარი თემები იყო: თანამედროვე მსოფლიოს მდგომარეობა და გლობალური პრობლემების, მათ შორის მსოფლიო სამეურნეო და რეგიონალური პრობლემების გადაჭრის პერსპექტივები; უშიშროება და განიარღება; საერთოევროპული მშენებლობა; ორმხრივი ურთიერთობა სსრ კავშირში გარდაქმნის პირობებში. ასეთივე პრობლემატიკა იყო მეცნიერებთან ურთიერთობის დროსაც. ბუნებრივია, ყველა ეს საკითხი, ისევე როგორც თვით ცხოვრებაში, განიხილებოდა ურთიერთკავშირით.

უნდა გითხრათ, რომ ფილოსოფიური თვალსაზრისით ჩვენ აღმოვაჩინეთ ჩვენი ანალიზის, ჩვენი მსჯელობის გაგების დიდი დონე. და ეს, ჩვენი აზრით, ასახავს ობიექტურ სიტუაციას — თანამედროვე მსოფლიოს მზარდ მთლიანობას, ევროპისა და კაცობრიობის ბედის ერთიანობას.

შეხედულებათა ყველა თავისებურებისა და შეფასების მიუხედავად, შეიძლება, ვფიქრობ, აღვნიშნოთ მსგავსება ისეთ კონცეფციურ საკითხებზე, პირდაპირ რომ ეხება მსოფლიო კოლიტიკას, როგორც არის: სახელმწიფოთაშორისი პრობლემებისა და წინააღმდეგობების ომის გზით გადაჭრის მიუღებლობა და აბსურდულობა; ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებათა პრიმატი; არჩევის თავისუფლება; შეიარაღების დონის დაქვეითება და სამხედრო ყოფნის ლიკვიდაცია, აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ეკონომიკური ადაპტაციისა და ეკოლოგიის დარგში ძალისხმევის ინტერნაციონალიზმის აუცილებლობა; პოლიტიკისა და ზნეობრობის კავშირი; პოლიტიკურ პროცესში ჰუმანიტარული და კულტურული ფაქტორის როლი; სხვადასხვა სახელმწიფოს მოქალაქეთა შორის უშუალო ურთიერთობის მნიშვნელობა.

განსახილველი პრობლემების თვით შედგენილობა და ურთიერთგაგების დონე, რომელიც ამ დროს ვლინდება, მოწმობს, რომ ახალი აზროვნება გზას იკვლავს საერთაშორისო პოლიტიკაში. ეს უკვე არა მარტო ფილოსოფია, არამედ რეალური პოლიტიკაა.

ამ თვალსაზრისით პრინციპული მნიშვნელობა აქვს ბონში ხელმოწერილ ერთობლივ განცხადებას. არსებითად, ეს პირველი დოკუმენტია, რომელშიც ევროპის ორმა დიდმა სახელმწიფომ, რომლებიც სხვადასხვა სისტემასა და სხვადასხვა კავშირს განეკუთვნებიან, მსოფლიოში მიმდინარე ცვლილებების ფილოსოფიური გააზრების საფუძველზე ერთად დასახა თავისი პოლიტიკის მიზნები. ამ დოკუმენტის ეტაპურობა ისიც არის, რომ იგი, გამოხატავს რა ორი ქვეყნის ხალხთა ნებას, „ჯამებს ომისშემდგომ პერიოდს მათი ურთიერთობის რთულ ისტორიაში და ითვალისწინებს ქმედითს მრავალპლანიან თანამშრომლობას ნდობის, თანასწორუფლებიანობისა და ურთიერთსარგებლობის საფუძველზე.

რაც შეეხება უთანხმოებას ლონდონს, ბონსა და პარიზს მოლაპარაკებაზე, ისინი, უწინარეს ყოვლისა, ეხება ბირთვული იარაღის როლის საკითხს. თუმცა ჩვენ ვხედავთ ნიშანდობლიობას პოზიციებშიც და არგუმენტაციაშიც. ბრიტანეთის ხელმძღვანელობის „ბირთვული შეკავება“ ჰგავს რაღაც, იცით, აკვიატებულ იდეასაც კი. გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში შემფოთებული არიან ბირთვული კონფრონტაციის ხაზზე ქვეყნის მდებარეობისა და მისთვის ყოველგვარი ბირთვული იარაღის განსაკუთრებული საფრ-

(გაგრძელება მე-2 გვ.).

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროში

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს სხდომაზე 31 ივლისს შეჯამეს მოკავშირე რესპუბლიკების კომპარტიათა ცენტრალური კომიტეტების, პარტიის სამხედრო და საოლქო კომიტეტების პირველი მდივნების თათბირის შედეგები. აღინიშნა, რომ თათბირს დიდი მნიშვნელობა აქვს შინაპარტიული ცხოვრების გააქტიურებისათვის, გარდაქმნის მიმდინარეობაზე საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის გავლენის გაძლიერებისათვის, მ. ს. გორბაჩოვის მოხსენებაში მოცემული საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარების, ქვეყანაში მიმდინარე რევოლუციური ცვლილებების შეფასებას, თანამედროვე ეტაპზე საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის როლის შესახებ იდეებსა და დასკვნებს პრინციპული ხასიათი აქვს და მიზნად ისახავს პარტიის, როგორც საბჭოთა საზოგადოების პოლიტიკური ავანგარდის, ავტორიტეტის განმტკიცებას. თათბირის მონაწილეებმა მთელი რიგი წინადადებანი გამოთქვეს პარტიული მუშაობის სრულყოფის, მომავალი საანგარიშო-საარჩევნო კამპანიის მოწყობის, საბჭოთა კავშირის კომუნისტურ პარტიაში დემოკრატიული საწყისების განვითარების შესახებ.

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს მოიწონა თათბირზე გამოთქმული იმ წინადადებებისა და შენიშვნების რეალიზაციის ღონისძიებანი, რომლებიც მჭიდროდ არის დაკავშირებული სკკპ ცენტრალური კომიტეტის 1989 წლის აპრილის პლენუმის შედეგების მიხედვით შემუშავებულ მოქმედების პროგრამასთან.

სხდომაზე განიხილეს ქვეყნის მთელი რიგი რეგიონების შრომითს კოლექტივებში, უწინარეს ყოვლისა, ქვანახშირის მრეწველობის საწარმოებში შექმნილი სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის საკითხი. აღინიშნა, რომ ქვანახშირის მოპოვების რაიონებში მრავალი წლის მანძილზე სერიოზული სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები დაგროვდა. მათს გადაჭრას შრომითი კოლექტივები, ადგილობრივი პარტიული, საბჭოთა და სამეურნეო ორგანოები უკავშირებენ საწარმოთა ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ფართო გამოყენებას, კოლექტივების მიერ შრომის ანაზღაურებისა და სოციალური სფეროს განვითარებისათვის სახსრების გამოშვების პრინციპის განხორციელებას. ამასთან, როგორც უკანასკნელი დროის ამბებმა ცხადყო, მუშათა მიერ წამოყენებული ბევრი მოთხოვნა შეიძლებოდა დაკმაყოფილებულიყო ადგილებზე, განეხორციელებინათ ისინი თვით შრომითს კოლექტივებს ადმინისტრაციასთან და პროფკავშირებთან ერთად, ისე, რომ არ მიმართათ გაფიცვებისათვის. აღინიშნა, რომ სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭო ახორციელებს ღონისძიებებს, რათა შესრულდეს მთავრობის კომისიებისა და მუშათა კოლექტივების წარმომადგენელთა ერთობლივი გადაწყვეტილებანი.

პოლიტბიუროს განიხილა 1989 წელს პარტიულ ორგანიზაციებში ანგარიშგება-არჩევნების მოწყობის საკითხი, სკკპ წესდებისა და XIX საკავშირო პარტიული კონფერენციის რეკომენდაციების შესაბამისად, ისინი გაიმართება პარტჯგუფებში, პირველადა და საამქრო პარტორგანიზაციებში, რომლებშიც სულ ცოტა პარტიის 15 წევრია. მიზანშეწონილად ცნეს აგრეთვე განიხილონ არჩევითი ხელმძღვანელი პარტიული ორგანოების, მათ შორის მოკავშირე რესპუბლიკების კომპარტიათა ცენტრალური კომიტეტების ბიუროების ანგარიშები პარტიული კომიტეტების პლენუმებსა და პირველადი პარტორგანიზაციების კრებებზე.

ხაზგასმით აღინიშნა, რომ მომავალმა ანგარიშგება-არჩევნებმა მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულოს პარტიის ხელმძღვანელობის რეფორმირების პროცესში, მისი ორგანიზაციებისა და კომიტეტების მუშაობის ფორმებისა და მეთოდების განახლებაში, ამ საფუძველზე ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ამოცანების რეალიზაციაში.

დასახულია ამოცანა ანგარიშგება-არჩევნები მოეწყოს ფართო საზოგადოებრივი საჯაროობის და ამხანაგური დისკუსიის ვითარებაში, პარტიულ კრებებში უპარტიოთა მონაწილეობით. საჭიროა საფუძვლიანად, პარტიული პრინციპულობით გავაანალიზოთ გარდაქმნის, შინაპარტიული ცხოვრების დემოკრატიზაციის ამოცანების განხორციელებისათვის მუშაობა. კრებებისა და პლენუმების დროს უნდა განახლდეს არჩევითი ორგანოების შემადგენლობა და, თუ კომუნისტები ამას საჭიროდ ჩათვლიან, გადაწყდეს საკადრო საკითხები. ამ საკითხზე მიღებული დადგენილება პრესაში გამოქვეყნდება.

სხდომაზე განიხილეს უნგრეთის სოციალისტური მუშათა პარტიის თავმჯდომარესთან რ. ნიერშთან და უნგრეთის სოციალისტური მუშათა პარტიის გენერალურ მდივანთან კ. გროსთან მ. ს. გორბაჩოვის საუბრების შედეგები. ხაზგასმით აღინიშნა, რომ შუბერმა ცხადყო საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისა და უნგრეთის სოციალისტური მუშათა პარტიის ამხანაგური ურთიერთგაგება, მათი ერთგულება იმისადმი, რომ კვლავაც ღრმავდებოდეს საბჭოთა კავშირ-უნგრეთის თანამშრომლობა ყველა დარგში, მზადყოფნა — შეიმუშაონ ახალი მიდგომები ეკონომიკური ურთიერთმოქმედების პრობლემათა გადაჭრაში. მიღწეულ მორიგებათა სულისკვეთებით მიეცათ დავალებანი, სრულყონ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისა და უნგრეთის სოციალისტური მუშათა პარტიის პარტიათშორისი ურთიერთობა ცენტრალური და ადგილობრივი ორგანოების დონეზე, გააფართოონ ორივე ქვეყნის საზოგადოებრიობის კონტაქტები, და სხვა საკითხებზე.

პოლიტბიუროს მოიწონა სსრ კავშირში სამუშაო ვიზიტად მყოფ მონღოლეთის სახალხო-რევოლუციური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გენერალურ მდივანთან, მონღოლეთის სახალხო რესპუბლიკის დიდი სახალხო ხურალის პრეზიდიუმის თავმჯდომარესთან უ. ბატმუნხთან მ. ს. გორბაჩოვის საუბრის შედეგები, კმაყოფილებით აღინიშნა, რომ საბჭოთა კავშირისა და მონღოლეთის ხელმძღვანელობა ერთნაირად უდგება სოციალისტური განახლების პრობლემებს, ერთნაირი შეხედულებანი აქვთ აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონსა და მთელ მსოფლიოში საერთაშორისო განვითარების მიმდინარეობაზე.

სხდომაზე განიხილეს ინდოეთის რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრთან რ. განდისთან მ. ს. გორბაჩოვის შეხვედრის, აგრეთვე ინდოეთის საგარეო საქმეთა მინისტრთან პ. ვ. ნარასიმჰა რაოსთან ე. ა. შევარდნაძის საუბრის შედეგები, რომელიც გაიმართა ბაზგასმით აღინიშნა, რომ თავიანთ გამოსვლებში დეპუტატებმა თავი უნდა შეიკავონ ემოციებისაგან, დაუსაბუთებელი ბრალდებისაგან, და, რაც მთავარია, მუდამ ახსოვდეთ, რომ ყოველმა გაუფრთხილებელმა ფრაზამ შეიძლება სოციალური და ეროვნული კონფლიქტები გამოიწვიოს.

დეპუტატებმა განაგრძეს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებათა დამტკიცების საკითხების განხილვა.

დასამტკიცებლად წარმოდგენილია სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება „1989-1990 წლებში სსრ კავშირის შეიარაღებული ძალებისა და თავდაცვის ხარჯების შემცირების შესახებ“.

დოკუმენტის განხილვაში მონაწილეობდნენ დეპუტატები **ვ. ვ. კუჩერენკო** და **ი. ი. სოკოლოვი**, რომელმაც ითხოვა ბრძანებულებაში აისახოს არმიიდან დათხოვნილ სამხედრო მოსამსახურეთა ცოლების შრომითი მოწყობისათვის ზრუნვის საჭიროება.

პალატების ცალ-ცალკე კენჭისყრით უმაღლესმა საბჭომ დაამტკიცა ბრძანებულება შეტანილი ცვლილებებითურთ. კანონმდებლობის, კანონიერებისა და მართლწესრიგის საკითხთა კომიტეტს აგრეთვე დაევალა პალატების კომისიებთან ერთად დოკუმენტში შეიტანოს საჭირო დამატებანი დეპუტატთა შენიშვნებთან დაკავშირებით.

ასევე, ერთხმად, საბჭოთა კავშირის ხელმძღვანელობამ ბულგარეთის ხელმძღვანელობის ბულგარული სამუშაო ვიზიტის ფარგლებში გამოთქვა ... აზრთა გაზიარებამ დაადასტურა, რომ ემთხვევა ან უახლოვდება ერთმანეთს ორი ქვეყნის პოზიციები საერთაშორისო ცხოვრების საკვანძო პრობლემებზე. დელის დეკლარაციის საფუძველზე ორი ქვეყნის თანამშრომლობა ურთიერთმოქმედება კეთილნაყოფიერ გავლენას ახდენს საერთაშორისო კლიმატის გაჯანსაღებაზე, მათ შორის აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონში, აგრეთვე რეგიონალური კონფლიქტების გადაწყვეტაზე. ამასთან დაკავშირებით აღინიშნა, რომ ორივე ქვეყანა ერთნაირად უდგება ავღანეთის ვითარების მოწესრიგების საკითხებს, დაგმეს ავღანეთის საშინაო საქმეებში უცხოეთის ჩარევა, რომელიც გრძელდება.

საბჭოთა კავშირი და ინდოეთი ყოველნაირად უწყობენ ხელს პროგრესს კაბმოჭის პრობლემის საბოლოო პოლიტიკური გადაჭრის საქმეში. დაადასტურეს, რომ ინდოეთთან მრავალმხრივი მეგობრული ურთიერთობის განმტკიცების გზაზე კვლავინდებურად საბჭოთა საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა.

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს მოისმინა და მოიწონა ი. კ. ლიგაჩოვის ინფორმაცია ი. კადარის დაკრძალვაში მონაწილეობისათვის უნგრეთის სახალხო რესპუბლიკაში საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის დელეგაციის ყოფნის, შედეგებისა და უნგრეთის ხელმძღვანელებთან მისი საუბრების შესახებ. უნგრეთის გამოჩენილ პარტიულ და სახელმწიფო მოღვაწესთან გამოთხოვება მისადმი დიდი პატივისცემის გამოხატულება, უნგრეთის სახალხო რესპუბლიკაში სოციალიზმის იდეების მხარდაჭერის დემონსტრაცია იყო.

განიხილეს ა. ვ. ვლასოვის ინფორმაცია ნიკარაგუის სანდინისტური რევოლუციის 10 წლისთავისადმი მიძღვნილ ღონისძიებებში საბჭოთა დელეგაციის მონაწილეობის შესახებ. მოიწონეს ნიკარაგუის პრეზიდენტთან დ. ორტეგასთან დელეგაციის მოლაპარაკების შედეგები. მას გადაეცა მ. ს. გორბაჩოვის პირადი წერილი.

აღინიშნა, რომ ერთმანეთს ემთხვევა ორივე ქვეყნის შეხედულებანი სანდინისტური ეროვნულ-დემოკრატიული | რევოლუციის ახალ, მშვიდობიან ეტაპზე, რომელსაც ახასიათებს კონფრონტაციიდან დიალოგზე გადასვლა, შემდგომი დემოკრატიზაცია და ეროვნული შერიგების კურსი, ქვეყნის მწვავე სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრის გზების ძიება.

პოლიტბიუროს მოიწონა გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში ი. დ. მასლიუკოვის სამუშაო ვიზიტის შედეგები, რომლის დროს განიხილეს მომავალი ხუთწლედისათვის სსრ კავშირისა და გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის ორმხრივი ეკონომიკური, თანამშრომლობის და სახელმწიფო გეგმების კოორდინაციის საკითხები.

პოლიტბიუროს მოიხმინა ი. დ. მასლიუკოვის ინფორმაცია გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში ვიზიტის შესახებ. გამართული მოლაპარაკების შედეგად დადასტურდა ორმხრივი თანამშრომლობის ეფექტიანი მექანიზმის დამუშავების კონკრეტული ღონისძიებანი.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პირველი სესია

27 ივლისს კრემლში მუშაობა განაგრძო სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პირველმა სესიამ. დილის 10 საათზე გაიხსნა პალატების გაერთიანებული სხდომა ა. ი. লুკიანოვის თავმჯდომარეობით.

დეპუტატები ამმავრებენ წინა სხდომის დღის წესრიგის განხილვას.

დეპუტატთა წინადადებებისა და შენიშვნების გათვალისწინებით სესია იგი დადგენილებას ლიტვის, ლატვიისა და ესტონეთის სს რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების წინადადებათა თაობაზე სამეურნეო ანგარიშზე ამ რესპუბლიკების გადასვლის შესახებ.

დადგენილებათა მიღებასთან დაკავშირებული შენიშვნებითა და წინადადებებით ხმის მიცემის მოტივებზე, აგრეთვე ზოგიერთ საპროცედურო საკითხზე გამოვიდნენ დეპუტატები **ვ. ვ. ანტანავიჩუსი, რ. ა. მედვედევი, თ. მ. ბურლაცკი, ი. ნ. შჩერბაკი, ვ. ა. მარტიროსიანი, ნ. ნ. გრიცენკო, ხ. ი. აზაროვი, ვ. ა. ტიხონოვი, ვ. ი. რევენკო, ტ. ვ. ბოშნიაკი, ე. ვ. კოგანი, ტ. კ. ასმაილოვი, რ. ნ. ნიშანოვი** და სხვები.

მათ დასვეს საკითხები, რომლებიც ეხება სამეურნეო ანგარიშისა და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ცნებათა სხვადასხვა გაგებას. შემოიტანეს წინადადებანი ქვეყნის სხვა რესპუბლიკებსა და რეგიონებში ტერიტორიული სამეურნეო ანგარიშის შემოღებისათვის მომზადების დაჩქარების შესახებ.

დეპუტატთა განსაბილველად გამოაქვეთ ბრძანებულება „კოლმეურნეობებისა და სხვა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების კეთილი საბინაო ფონდის განკარგვის უფლებათა გაფართოების შესახებ“.

სსრ კავშირის უმაღლესმა საბჭომ ხმების უმრავლესობით დეპუტატები პალატების მიხედვით ამტკიცებენ წარმოდგენილ ბრძანებულებას.

სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა სამსჯავროზე გამოაქვეთ ბრძანებულება „სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების შრომა-გასწორების კანონმდებლობის საფუძვლთა 29-ე მუხლში ცვლილებების შეტანის შესახებ“.

მ. ს. გორბაჩოვის გამოსვლა

(გაგრძელება)

თხის გამო. საფრანგეთი იცავს თავის სპეციფიკურ მდგომარეობას ატლანტიკურ კავშირში და მისი ბირთვული პოტენციალის „მარტოოდენ პოლიტიკურ“ დანიშნულებას. და ყველანი ლაპარაკობენ სამოკავშირეო ვალდებულებებზე.

ჩვენ „ბირთვული შეკავების“ სტრატეგიის მოწონაალმდეგენი ვართ, რომელსაც უნარი შესწევს გაიუფასურის ჩვეულებრივი იარაღის შემცირება და ეწინააღმდეგება ევროპაში სამხედრო კონფრონტაციის ლოკალიზაციის ამოცანას, რომლის მიმართ, თითქოს, საწინააღმდეგო არაფერი გვაქვს, იმისათვის, რომ დამატებითი შესაძლებლობანი შეგვიქმნა საკითხის გადაჭრის გზების გამოსახავად ვენის მოლაპარაკებაზე, ჩვენ დავაკონკრეტეთ ჩვენი ეტაპობრივობის იდეა. და განვიმტკიცეთ იგი მზადყოფნით — ცალმხრივი წესით განგვეხორციელებინა ევროპაში ჩვენი რაკეტების შემდგომი შემცირება, თუ გამოჩნდება, რომ ნატოს ქვეყნები გადაწყვეტენ დაიწყონ ჩვენთან მოლაპარაკება ტაქტიკური ბირთვული იარაღის თაობაზე.

ამასთან დაკავშირებით მინდა რეაგირება მოვახდინო კითხვაზე, რომელიც ზოგჯერ ებადებათ საბჭოთა ადამიანებს, ხოლო ზოგიერთნი მას, როგორც იტყვიან, ჯიქურ სვამენ: ძალიან შორს ხომ არ შევტოპეთ, მეტისმეტს ხომ არ ვთმობთ? ღრმა რწმენით უნდა ვთქვა, ლენინურ გაკვეთილებზე დაყრდნობით: მხოლოდ გონგრეული კომპრომისი მიგვაღწევინებს მშვიდობიან პერიოდს, ნორმალურ საერთაშორისო ურთიერთობას. ამისათვის მსოფლიო გაერთიანება, ჩვენი აზრით, მომწიფდა. გამოცდილება ადასტურებს ჩვენს შეფასებას. მას უკვე შეუძლია, უფრო მაგრადაც ვიტყვი — განცხადებულია უარი თქვას ისეთ ცნებაზე, როგორიც არის „მტრის სახე“. ამიტომ, როცა გვესმის სულ სხვა ეპოქიდან და სხვა სფეროდან აღებული ტარაგმები „მტრის“ მხრივ ქვების თაობაზე, ისოი დაგვრჩენია, სინანულით აღვნიშნოთ: ომას, ვისაც, ასე ჰგონია, გარდაქმნის ოთხი წლის მანძილზე ვერაფერი გაუგია და ვერაფერი უსწავლია.

გამარტივება იქნებოდა უგულებელვყოფ, რომ დასავლეთიც ხელს გვიწყობს განიარაღების საკითხებში. საყოველთაოდ აღიარებულია, საშუალო და ნაკლები სიშორის რაკეტების ლიკვიდაციის შესახებ ხელშეკრულების ისტორიული მნიშვნელობა, რომელიც პატიოსნად სრულდება. ამერიკის შეერთებულ შტატებს ამ ბოლო სამი წლის მანძილზე არ გაუზრდია სამხედრო ბიუჯეტი, და ახლა იქ, კონგრესში გაჩაღდა ბატალეები ზოგიერთი სამხედრო პროგრამის დაფინანსების გამო. ევროპიდან გამოიტანეს მნიშვნელოვანი რაოდენობის ბირთვული საბრძოლო მუხტები, გამოაცხადეს მორატორიუმი საიარაღო პლუტონიუმის ფატრტიუმის წარმოებაზე. შეამცირეს ტანკების წარმოების პროგრამა. დამთავრდა გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის კუთვნილი „პერშინგ-1 ა“ რაკეტების მოსპობა. პრეზიდენტ ბუშისა და ნატოს პასუხი ჩვენს წინადადებაზე ევროპაში ჩვეულებრივი შეიარაღების შემცირების შესახებ კი არ გვაშორებს, გვიადვილებს პრობლემის გადაჭრას.

ამ საკითხებზე ვენის მოლაპარაკების მეორე რაუნდი დამთავრდა, შეიძლება ითქვას, პლუსით. შემხვედრ კურსებზე მოხერხდა საერთნოლად მოგვეახლოებინა ქმედური იარაღის აკრძალვის საკითხის გადაჭრა.

ეს ყველაფერი ძალზე სერიოზული საკითხებია. ისინი სათანადოდ უნდა შეგაფასოთ. რა თქმა უნდა, ამით არ შემოიფარგლება ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ნატოს სამხედრო-პოლიტიკური საქმიანობა. ჩვენ კარგად ვხედავთ ამ საქმიანობის სხვა, მშვიდობისათვის საშიშ მხარეებს. საკმარისია შეგახსენოთ ზოგიერთი პოზიცია, რომლებიც გამოცხადებულია ნატოს ბრიუსელის დეკლარაციაში.

და მაინც, დაწყებული პროცესები შეიცავს ახალ ხარისხს, ახალ შესაძლებლობებსა და ახალ მოთხოვნილებებს ორი სამყაროს ურთიერთობაში.

ამას მოწმობს **ევროპის მშენებლობის** პრობლემების მასშტაბური, მე ვიტყოდი, კომპლექსური და ფრიად შინაარსიანი განხილვა ვიზიტების დროს. „საერთო ევროპული სახლის“ იდეისადმი პოზიტიური დამოკიდებულება დაფიქსირებულია საბჭოთა კავშირ-ფრანგეთის ერთობლივ განცხადებაში, პრეზიდენტ ფრანსუა მიტერანის გამონთქვამებში, სტრასბურგში ჩვენს გამოსვლაზე კონსტრუქციულ რეაქციაში.

ევროპის პრობლემებზე დიალოგის შესაძლებლობა და პროდუქტიულობა ამის კვალობაზე ფართოვდება, თუ საერთოდ როგორ იზრდება თვით დასავლეთისათვის იმ ცდების მიუღებლობისა და საშიშროების გაგება, რომ მოახდინონ ვითარების დესტაბილიზაცია სოციალისტურ სახელმწიფოებში, ისარგებლონ ამ ქვეყნებში მიმდინარე გარდაქმნების ბობოქარი პროცესებით. აგრეთვე უნდა ვთქვათ — და ვიზიტების დროს დისკუსიებიც ამას ადასტურებენ, — რომ დასავლეთში სულ უფრო მეტი ადამიანი ხვდება, რომ ჩვენი გარდაქმნის წარმატება საბჭოთა საზოგადოების კაპიტალისტური გადაგვარება არ არის, რომ გარდაქმნის შეფიქრეთ და განვახორციელებთ ჩვენი ღირებულებების საფუძველზე, გადავწყვეტთ სოციალიზმის განახლების ამოცანებს. სტრასბურგში საქმეზეყნდ თქვა, რომ მსოფლიო გაერთიანებას „გარდაქმნის“ წარმატების შემთხვევაში საქმე ექნება ახალ სოციალისტურ სახელმწიფოსთან. ხაზს ვუსვამ — ახალ, მაგრამ სწორედ **სოციალისტურ** სახელმწიფოსთან. ამას, როგორც ყველაფრიდან ჩანს, დასავლეთში სულ უფრო მეტი გაგებით აღიქვამენ. ამის თაობაზე სპეციალიაც კლებულობს. ამას ძნელად ვაღწევთ, ბევრს უჭირს შეურიგდეს ასეთ დასკვნას. მაგრამ საერთაშორისო საზოგადოებრივი აზრი

სწორედ ამ მიმართულებით მწიფდება.

ვფიქრობ, რომ ვეზიტების შედეგად შეიძლება ვილაპარაკოთ ევროპულ სახლზე წარმოდგენების დაახლოების, იმის შესახებ, რომ ამ იდეის რეალურობა უფრო ცხადი გახდა.

ახლა, უნდა ითქვას, ჯერ კიდევ შეუძლებელია მთლიანად შევაფასოთ სტრასბურგში ჩვენი ვიზიტის მნიშვნელობა. ეს იყო, თუ ხატოვნად ვიტყვით, დასავლეთ ევროპაში სტუმრობა მისი იმ მთლიანობით, როგორიც „ამ მომენტშია მიღწეული. სტრასბურგი დასავლეთ ევროპის ინტეგრაციის ერთ-ერთი „დედაქალაქია“, რომელსაც ხელთ უპყრია არა მარტო ეკონომიკური, არამედ პოლიტიკური, პარლამენტური, სამართლებრივი, კულტურული და სხვა სფეროები. იქ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის წინაშე გამოსვლით თითქოს დაიწყო უმაღლესი დონის დიალოგი დასავლეთ ევროპის ყველაზე წარმომადგენლობითს (23 ქვეყანა) და უძველეს პოლიტიკურ ორგანიზაციასთან — მაისში მან თავისი 40 წლისთავი აღნიშნა. გარდა ამისა, სტრასბურგშია ევროპის პარლამენტი (12 ქვეყანა), რომლის წევრები აგრეთვე მოწვეული იყვნენ შეხვედრაზე.

ვაღიარებ, მიღება, რომელიც იქ გაგვიწიეს, გამოსვლისა და საუბრების გამოთქმული ჩვენს მოსაზრებებზე გამოხმაურება, სურვილი — პრაქტიკული თვალსაზრისით განიხილონ ჩვენთან ერთად ევროპის მშვიდობის პრობლემები — ყოველივე ეს ჩვენი დელეგაციისათვის გარკვეულწილად მოულოდნელიც იყო. ამრიგად, ამაყოფილებით შეგვიძლია აღვნიშნოთ, რომ სტრასბურგში სრულიად ევროპის პროცესის ცხოველმყოფელობისა და პერსპექტიულობის დამაჯერებელი დადასტურება მივიღეთ.

ევროპის საბჭო საერთო-ევროპული სახლის ერთ-ერთი მზიდი კონსტრუქცია, მნიშვნელოვანი ინიციატივების ერთობლივი დამუშავების ადგილი შეიძლება გახდეს. ჩვენ ყურადღებით უნდა შევისწავლოთ არა მარტო დეკლარაცია, რომელიც გადმოგვცეს, არამედ ევროპის საბჭოს კონვენციებიც კულტურის, განათლების, ეკოლოგიის, ტელევიზიისა და სხვა საკითხებზე და გადავწყვიტოთ რომელ მათგანს შეიძლება შეეუერთდეთ. და, რა თქმა უნდა, დროა მოვაგვაროთ პერმანენტული ურთიერთობა ევროპის საბჭოსთანაც, ევროპარლამენტთანაც უმაღლესი საბჭოს ხაზით, მით უმეტეს, რომ მათი მიწვევა გვაქვს.

ევროპის საქმეებთან დაკავშირებით ჩვენი თანამოსაუბრენი არაერთხელ და ღრმად დაინტერესდნენ, თუ როგორია **საბჭოთა კავშირ-ამერიკის** ურთიერთობა. ჩვენი პოზიცია აქ სავსებით გარკვეული. მას, ისევე როგორც დანარჩენს, საფუძვლად უდევს პოლიტიკური რეალიზმი. ამერიკის შეერთებული შტატები ობიექტურად ევროპის პროცესის ფაქტორია, და პრიმიტიული იქნება, უფრო მეტიც, პირდაპირ ვიტყვი, უაზრობა იქნება ჯეროვნად არ შეგაფასოთ ეს რეალობა, მით უმეტეს რაღაც გეგმები დავსახოთ. ამიტომ როგორც ჩვენი, ისე საყოველთაო ინტერესებს შეესაბამება ხელ უწყობდეს აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ადაპტაციას ახალი, მშვიდობიანი ევროპის წყობისაკენ მიმავალ გზაზე, განამტკიცებდეს ყველაზი და თითოეულის უშიშროებას მათი სოციალურ-ეკონომიკური არჩევანის ხელშეუხებლობის რეალიზაციის პირობებში.

ჩვენ ამ კრიტერიუმებით ვმსჯელობთ პოლონეთსა და უნგრეთში პრეზიდენტ ბუშის ამასწინანდელი ვიზიტების შესახებაც. ბუნებრივი სქემა, მაგრამ, ამასთან იმ გაგებით, რომ აილაგმება, როგორც უკვე ვთქვი, მისწრაფება სხვა სისტემის ქვეყნებში გარდაქმნათა რთული პროცესები იმისათვის გამოიყენონ, რომ აიცდინონ ისინი არჩევის გზა. ამას გარკვეული ნეგატიური შედეგები ექნება მთელი ევროპისათვის.

ვიზიტების დროს ერთხელ კიდევ ვიგრძენით, რომ ევროპელები დაინტერესებული არიან კიდევ უფრო გაუმჯობესდეს საბჭოთა კავშირ-ამერიკის ურთიერთობა და, უწინარეს ყოვლისა, წარმატება ჰქონდეს მოლაპარაკებას სტრატეგიული ბირთვული შეიარაღების 50 პროცენტით შემცირების შესახებ. მთელი სერიოზულობით აღვიქვით ჩვენი თანამოსაუბრეების მსჯელობა ამის შესახებ, რომელიც პრინციპში ემთხვეევა ჩვენს საკუთარ სურვილს.

ახლა ნება მიბოძეთ გამოვიტანო ზოგიერთი, მათ შორის პრაქტიკული, დასკვნა ევროპის ამ დიდ სახელმწიფოში ვიზიტების შედეგების გამო.

ჯერ — საქმის ეკონომიკური მხარე. დიდ ბრიტანეთში, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასა და საფრანგეთში უმაღლესი დონის შეხვედრებისა და სხვა მოლაპარაკების შედეგად უნდა ითქვას, ურთიერთხელსაყრელი თანამშრომლობის უპრეცედენტო მარაგნაკეთი შეიქმნა, ხელმოწერილია შეთანხმებათა რეკორდული რიცხვი: ბონში — 12, პარიზში — 22. საქმე, რა თქმა უნდა, რაოდენობა როდია, მაგრამ ესეც რაღაცას ნიშნავს.

დიდმნიშვნელოვანია ისიც, რომ გაიმართა შეხვედრები საქმიანი სამყაროს უაღრესად ავტორიტეტიან წარმომადგენლებთან, რომლებიც, ჩვენი შთაბეჭდილებით თუმც კრიტიკულად კი ეკიდებიან ჩვენს ახლანდელ საგარეო-ეკონომიკურ შესაძლებლობებს, მაგრამ ეს კონსტრუქციული დამოკიდებულებაა. ისინი ისწრაფვიან იყურებოდნენ შორს, ხედავდნენ პერსპექტივას, და მზად არიან ბიზნესმენებისათვის დამახასიათებელი პრაგმატიზმითა და სიმტკიცით ერთად ეძებონ ურთიერთმოქმედების ყველაზე მისაღები ფორმები. სხვათა შორის, ამ შეხვედრების დროს საჩივრები მოვისმინეთ იმ ზიზინის, უბრალოდ საქმის გაჭიანურების გამო, რომელსაც ზოგიერთი საბჭოთა უწყება იჩენს. კრიტიკა, როგორც აღმოჩნდა, ხშირად დასაბუთებული იყო, როცა კონკრეტულად საგნობრივი თვალსაზრისით დავინტერესდით ამ საკითხებით.

ამისა და ჩვენთვის აქ არსებული პრობლემების გადაუდებელი გადაჭრის მნიშვნელობის გათვალისწინებით ამ საქმეს ასე თუ ისე უნდა შეუერთდნენ უმაღლესი საბჭოს შესაბამისი კომიტეტები და პალატების კომისიები.

დადებულ შეთანხმებათა უმეტესი ნაწილი ეხება ეკონომიკურ და სამეცნიერო-ტექნიკურ სფეროს. ამოცანა ის არის, რომ მათი რეალიზაცია წაადგეს ეკონომიკურ რეფორმას, რომ შეიქმნას პრაქტიკული სტიმულები პირდაპირი სამეურნეო ურთიერთობის, მათ შორის მცირე და საშუალო ფირმების განვითარებისათვის, იმ ერთობლივი საწარმოების ეფექტიანი მუშაობისათვის, რომლებიც აწარმოებენ ჩვენი მომხმარებლისათვის ესოდენ საჭირო პროდუქციას. საფრანგეთის ფირმებთან თანამშრომლობა გათვალისწინებულია აგროსამრეწველო კომპლექსსა და სატყეო მეურნეობაში. გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკისა და იტალიის ფირმების მონაწილეობით მოხდება მსუბუქი მრეწველობის მოდერნიზაცია. ისახება კოოპერაციის შესაძლებლობანი ისეთ მოწინავე დარგებში, როგორიცაა მძიმე კომბაინური პლატფორმები, ავიამშენებლობა, ჩქაროსნული სარკინიგზო ტრანსპორტი, ტელეკომუნიკაციები, მომავალი თაობის ტელევიზია და სხვები. ბევრ რამეს ველით იმისაგან, რომ ჩვენში, ლენინგრადში, და გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში უნდა შეიქმნას ეკონომიკისა და მრეწველობის სასლები. სიტყვამ მოიტანა და ვიტყვი, თავისებური პარადოქსია, რომ წინათ გვეჩვენებოდა, თითქოს საკუთარი ანალი საერთაშორისო პოლიტიკის განხორციელებაში ყველაზე დიდი დაბრკოლებანი ველოდა ადამიანის უფლებების სფეროში და შეიარაღების შემცირების დარგში. ეკონომიკურ სფეროში საქმე წარმოგვედგინა უფრო მარტივად და ჩვეულებრივად. ახლა, თითქოს, ყველაფერი პირიქით გამოიყურება. და სიძნელენი, ვიყოთ გულახდილნი, აქ დაკავშირებული არა მარტო დასავლეთის მიერ აღმართულ ბარიერებთან, ისინი არის, ისინი ჯერ კიდევ შენარჩუნებულია, არამედ ჩვენს ინერტულობასთანაც, ჩამორჩენასთან ჩვენი გარდაქმნა — ეკონომიკური აზროვნების განვითარებაში და, პირდაპირ ვიტყვი, უუნარობასთან ვიმუშაოთ მსოფლიო ბაზარზე, არაკომპეტენტურობასთან და ცრურმორწმუნეობასთან, ზოგჯერ კი უბრალოდ სიზარმაცესთან.

როცა საელჩოებს ვთხოვეთ გამოეთქვათ აზრი უკანასკნელი ორი წლის მანძილზე ჩვენი დელეგაციების მუშაობის შესახებ, ძალიან კრიტიკული შეფასებები მივიღეთ განსაკუთრებით იმაში, რაც ეხება კომპეტენტურობასა და ჩასვლა-ჩამოსვლის პროგრამების უქონლობას. თუ საელჩოთა დასკვნებს დავიმოწმებთ, შეიძლება ვთქვათ ისიც, რომ დელეგაციათა ბევრი წევრი საზღვარგარეთ საბელმწიფოს ხარჯზე იმისთვის მიდის, რომ კულტურის სფეროში ცოდნა შეივსოს და სხვა ქვეყნების ღირსშესანიშნაობანი ნახოს. ეს იმდენად სერიოზულია, რომ უნდა ჰქონდეს რაღაც დასასრული: ვფიქრობ, ეს განხილვის საგანი უნდა გახდეს სსრ კავშირის უმაღლეს საბჭოში — მოვუსმინოთ ჩვენს ეკონომიკურ წარმომადგენლებსაც და ჩვენს ელჩებსაც.

მინდა სპეციალურად გამოვყო შეთანხმება ეკონომიკური საქმიანობისათვის კადრების სწავლების შესახებ. უკვე რამდენიმე ასეულმა სპეციალისტმა გიიარა ან ახლა გადის მეურნეობრიობისა და ვაჭრობის თანამედროვე მეთოდების სწავლების კურსებს გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში, საფრანგეთში, ინგლისში, და ხდება საბჭოთა მენეჯერი. მაგრამ აქაც ყველაფერი რიგზე ვერა გვაქვს. ელჩი კვიცინსკი მოგვახსენებს, რომ ზმირად აქ ისეთი ადამიანები ხვდებიან, რომლებიც დაინტერესებული არიან იმით, რაც საჭიროა, რითაც მასწავლებლების განცვიფრებას იწვევენ.

ზოგადპოლიტიკური თვალსაზრისით დასავლეთ ევროპაში ვიზიტების მნიშვნელობა — თითოეულის ყველა თავისებურების მიუხედავად — შეგვიძლია რამდენადმე განვაზოგადოთ. შესაძლოა, გადამწყვეტი გარდვეგენიც კი მოხდა იდეოლოგიურ ბარიერებში ახალი მშვიდობიანი ევროპის გზაზე. განმტკიცდა ნდობა სახელმწიფო დონეზე ერთმანეთის აღქმაში. სხვა სოციალური სისტემის ქვეყნებთან ჩვენი ურთიერთობის „გაადამიან ურ ე ბ ა“ მძლავრ დასაყრდენს უქმნის მშვიდობიან პროცესს ყოფნინენტზე საზოგადოებრივი აზრის, მილიონობით ევროპელის მხრივ.

ამ კონტექსტით კიდევ მეტი მნიშვნელობა ენიჭება კულტურული, საერთოდ ზოგადსაკაცობრიო ურთიერთობათა დონეს. დიდი ხანი იდგა თანასწორ საფუძველზე კულტურული ცენტრების მშენებლობის საკითხი. ახლა იგი გადაწყდა. თვით ვიზიტების აქტოსფერო, მათი ინტელექტუალური შინაარსი, ამ ვიზიტებში ჩვენი ინტელიგენციის მრავალი წარმომადგენლის მონაწილეობა, ხელმოწერილი შეთანხმებანი ახალ შესაძლებლობებს უსახავს მეცნიერების, ხელოვნებისა და ლიტერატურის მოღვაწეებს, შემოქმედებითს კავშირებს, რათა ისინი უფრო საფუძვლიანად და გაბედულად ასრულებდნენ გარდაქმნის სრულუფლებიან წარმომადგენლთა როლს, თავიანთ დასავლელ კოლეგებთან ერთად ქმნიდნენ ევროპაში მშვიდობიანი წყობის სულიერ და ზნეობრივ საყრდენს, ქმნიდნენ საერთოდ სხვა გარემოს, ევროპულ გარემოს.

სამომავლო დაბანდებას ვუწოდებდი მორიგებებს ახალგაზრდობას შორის კონტაქტების შესახებ, მოსწავლეებისა და მასწავლებლების გაცვლის შესახებ, ოჯახებში მათი ცხოვრების შესახებ. ასეთი გაცვლა-გამოცვლა წინათაც ყოფილა, მაგრამ ამაში ცოტანი მონაწილეობდნენ. ახლა ლაპარაკია ათასებზე.

არსებითად მიმაჩნია კონტაქტების განახლება სსრ კავშირსა და ნატოს ქვეყნებს შორის სამხედრო ხაზით. მონაწილეობენ თავდაცვის მინისტრები, გენერალური შტაბები, ჯარის შენაერთები, სამხედრო სასწავლებლები და სხვანი ურთიერთგაგება და თუნდაც მარტოოდენ საცნობობა ამ ხაზით, როგორც გესმით, ნდობის განმტკიცების, სამხედრო საქმიანობის განშეკრეტის გასაკუთრებული ელემენტია. ორი-სამი წლის წინათ ასეთი რამ საერთოდ წარმოუდგენლად და არასასურველად იყო მიჩნეული. ახლა კი ასეთი პრაქტიკა გვეხმარება შევქმნათ ატმოსფერო, რომელშიც შეიძლება უფრო გულდაჯერებულად ვიმოქმედოთ, შეგვიძიროთ თავდაცვის ხარჯები, ოღონდ, რასაკვირველია, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ საჭირო წონასწორობის დაცვა.

ვიზიტების დროს ზმირად ვსაუბრობდით საპარლამენტო ურთიერთობებზე. მისი პოლიტიკური მნიშვნელობა ჩვენს დროში ნათელია, და კიდევ უფრო გაიზრდება. მით უმეტეს საჭიროა თავი დავიზღვიოთ აქ ფორმალიზმსა და საექსკურსიო ხასიათის გაცვლა-გამოცვლას. სხვათა შორის, საზღვარგარეთის საპარლამენტო გამოცდილებაში შეიძლება ბევრი რამ სასარგებლო იყოს ჩვენი დემოკრატიული ინსტიტუტებისათვის, თვით უმაღლესი საბჭოს მუშაობის წესების დახვეწისათვის.

გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასა და საფრანგეთში ჩვენ ვიყავით შვიდი წამყვანი კპპიტალისტური სახელმწიფოს **ლიდერების თათბირის** წინ, რომელიც ამჯერად პარიზში მიმდინარეობდა. ამ შემთხვევის გამო პრეზიდენტ მიტერანს გავუგზავნე წერილი, ჩამოვაყალიბე საბჭოთა ხელმძღვანელობის შეხედულებანი მთავარ მსოფლიო-სამეურნეო პრობლემებზე. ძირითადად, იმ. რაზეა ლაპარაკი.

თანამედროვე მსოფლიო მეურნეობის ინტერნაციონალიზაციის ობიექტური პროცესი მრავალმხრივი ეკონომიკური ურთიერთობის ახალ დონეს მოითხოვს. მაკროეკონომიკური პოლიტიკის კოორდინაციისათვის „შვიდეულის“ ძალისხმევას რომ ვადევნებთ თვალს, იმ დასკვნამდე მივდივართ, რომ არის შესაძლებლობანი უზრუნველვყოთ ეკონომიკური პროცესების მეტი განვითარება, ეს კი საერთო-ეკონომიკური უშიშროების დიდმნიშვნელოვანი წანამძღვარია. და ეს შეეხება უაღრესად საშიშ მომართულებას ჩვენი ახლანდელი ცივილიზაციის განვითარებაში, რომლის ნაწილიც ჩვენა ვართ.

ჩვენი გარდაქმნა განტყოფილია შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში სრულფასოვანი მონაწილეობის კურსისაგან. ეს გვჭირდება ჩვენ, მაგრამ დანარჩენი მსოფლიოც მოგებული დარჩება ამის შედეგად. თანამედროვე ეკონომიკური ევოლუციის კანონები, რომლებიც მსოფლიოში ურთიერთდამოკიდებულების ზრდასთან არის დაკავშირებული, ანგრევს სხვადასხვა სამეურნეო სისტემას შორის გადაულახავ წყალგამყოფებს. და თუმცა თითოეული ინარჩენებს თავის სპეციფიკას, მათ სჭირდებათ ერთმანეთი — რაც უფრო წინ მივდიართ, მით უფრო მეტად. სხვათა შორის, სარგებლობენ რეგიონერების მსგავსი ინსტრუმენტებით. პერსპექტივაში საქმე შეიძლება შეეხოს მაკროეკონომიკური კოორდინაციის მექანიზმების შეპირაპირებასაც. პარიზის თათბირს ვაცნობთ, რომ ჩვენ მზად ვართ დიალოგისათვის. ყველა ამ საკითხზე.

რა თქმა უნდა, რჩება ბევრი წინააღმდეგობა. მიუხედავად ამისა, ჩვენ ვხედავთ შეხების წერტილებს და ურთიერთშეკვეთებს ისეთი პრობლემებისადმი მიდგომაში, როგორიც არის, მაგალითად, „მესამე სამყაროს“ ვალების მოწესრიგება, მხარს ვუჭერთ განვითარების ხელშეწყობას, ისეთი გადაწყვეტილებების გამონახვას, რომლებიც მისაღები იქნება კრედიტორებისთვისაც და მოვალეებისთვისაც, დონორებისთვისაც და მიმღებებისთვისაც.

მსოფლიო ეკონომიკის სტაბილური განვითარების უზრუნველყოფა ითვალისწინებს ეგრეთვე საამქედო ეკოლოგიური სტაბილიზატორების შექმნას, მოითხოვს მაღალ შეთანხმებულობას ეროვნულ-ეკონომიკურ დაძლევაში.

„შვიდეულის“ პარიზის სესიის შემაჯამებელ გადაწყვეტილებებში ჩვენ, ჩვენი მხრივ, დავინახეთ მთელი რიგი ახალი, პოზიტიური მომენტები, ყოველ შემთხვევაში — წარსულთან შედარებით. რაღაც წინსვლა არის.

საერთოდ არა მარტო წერილში, არამედ დასავლელ მოღვაწეებთან საუბრებშიც ჩვენ ყოველთვის ვატარებდით იმ აზრს, რომ ვერავითარი „სამეულები“, „შვიდეულები“, საერთოდ ვერავითარი ამგვარი რამ ვერ გადაწყვეტს მსოფლიოს ბედს, ვერ გადაწყვეტს ხალხების მაგივრად. ჩვენ მხარს ვუჭერთ გლობალური პრობლემების განხილვის ინტერნაციონალიზაციას, რომლებიც შეეხება ყველა ქვეყანას, ცივილიზაციის ყველა სეტორს. ამისათვის შესაფერისი ინსტრუმენტია სწორედ გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, რომელიც დიდხანს ელოდა მომენტს, რომ ეს როლი შეასრულებინა.

საერთოდ, როცა ჩვენი საქმიანობის დასავლეთევროპულ მიმართულებაზე ვლაპარაკობთ, შეგვიძლია გამოვიტანოთ ასეთი დასკვნა: მსოფლიო იცვლება. და ეს სულ უფრო შესამჩნევი ხდება. ზოგს ეს მეტად მოსწონს, ზოგს — ნაკლებად. ზოგს — საერთოდ არ მოსწონს. ესეც ვიცით. ასეთი ადამიანები არიან ამერიკაშიც, დასავლეთ ევროპის ქვეყნებშიც. ზოგი ხელს უწყობს ცვლილებებს, ზოგი — ხელს უშლის. არიან მომლოდინენიც, რომლებსაც ჯერ არ გაუკეთებიათ არჩევანი.

მაგრამ მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ დასავლეთევროპელ ლიდერებს, და ალბათ, ევროპელთა უმრავლესობას ესმით რომ არათუ შესაძლებელი, არამედ აუცილებელიცაა ახალი ევროპის აშენება. მკვიდრდება გაგება იმისა, რომ ალტერნატივა არ არის, რომ ევროპამ წინ უნდა იაროს, ამოვდგეს არსებული რეალობებიდან, და უკან არ დაიხიოს იმ დროისაკენ, რომელიც ომის საშიშროებას შეიცავდა.

მშვიდობიანი პერიოდისაკენ მიმავალ გზაზე ჯერ კიდევ უნდა გადავწყვეტოთ ბევრი რთული ამოცანა. გავხსნათ ძნელი კვანძები, თორემ უცბათ დაპბერავს გამჭოლი, და იქნება „ცივი ომის“ ქარიბიც. ნატოში მიიჩნიათ ალბათ, რომ სასარგებლოა ეს ქარები დროდადრო მოაწყონ ხან ერთად, ხან ცალ-ცალკე. ჩვენ მათი ქროლვა ვიგრძენით სულ ახლახან ზოგიერთ სიტყვასა და დეკლარაციაში. ამიტომ ყურადღებით უნდა ვიყოთ: რომ არ გაგვიცივდეს ის ახალი, რაც ევროპაში უკვე იძენს ნორმალურ, ასე ვთქვათ, ადამიანურ იერს. მე ასე ვიტყოდი: არ გაუშვათ ხელიდან დასახული შანსი და საკუთარი ინიციატივიანი პოლიტიკით წინ წაიწიოთ დაწყებული პროცესები — არა მარტო მსოფლიო პოლიტიკის ევროპული მიმართულებით, არამედ საერთოდაც. და რა თქმა უნდა, არ უნდა მოვწყდეთ რეალობებს, ვიმოქმედოთ ამ რეალობათა გათვალისწინებით.

საერთოდ, შეიძლება ითქვას, რომ — თუ გამოვიყენებთ ლენინის გამოთქმას — სხვადასხვა ევროპული სახელმწიფოს მშვიდობიანი თანაცხოვრება რეალურ სახეს იღებს, რომელსაც უკვე ყველამ უნდა გაუწიოს ანგარიში. ამხანაგო დეპუტატებო! ისეთ დიდ საგარეო აქციებს, რომელთა შესახებ დღეს გესაუბრებით, თანავისი უმნიშვნელოვანესი განზომილება აქვს ჩვენი სამოკავშირეო ურთიერთობის ფარგლებში. სსრ-სხვურგიდან პირდაპირ გავფრინდით ბუქარესტში პოლიტიკური საკონსულტაციო კომიტეტის თათბირზე.

ბუქარესტის თათბირი არ იყო ორდინალური. ამიტომ, რომ იგი მიმდინარეობდა სოციალისტური თანამეგობრობის ცხოვრების გასაკუთრებით პასუხსაგებ ეტაპზე და იქ გამართული აზრთა გაზიარების ხასიათითაც. ბუქარესტში მიღებული დოკუმენტები უსაფრთხო, მშვიდობიანი ევროპის გზაზე მოქმედების მთლიანი პროგრამაა. ეს დოკუმენტები მოწმობს, რომ სოციალისტური სახელმწიფოები ადეკვატურად რეაგირებენ დროის გამოწვევაზე. ეს კოლექტიური მუშაობის ნაყოფია, მასში წვლილი შეიტანა თითოეულმა სახელმწიფომ.

თათბირი კონსტრუქციულად გამოიხმაურა ნატოს ბრიუსელის სესიის წინადადებას, აღნიშნა, რომ ისინი გარკვეულ აზრით ითვალისწინებენ ჩვეულებრივი იარაღისა, და შეიარაღებული ძალების შემცირების შესახებ ვარშავის ხელშეკრულების ინიციატივებს. თათბირმა ცხადყო გაგება იმისა, რომ საჭიროა ჩვენი კავშირი სამხედრო-პოლიტიკური ორგანიზაციიდან გარდაიქმნეს პოლიტიკურ-სამხედრო ორგანიზაციად ევროპასა და მსოფლიოში ახალი რეალიების გათვალისწინებით. ეს ხელს შეუწყობს მოძრაობას სოციალისტური სახელმწიფოების მიერ გამოცხადებული მიზნის განხორციელების — საერთო ევროპული პროცესის მეშვეობით ვარშავის ხელშეკრულების ორგანიზაციისა და ნატოს დაშლისათვის მზადების გზაზე. ჯერჯერობით საამისო პირობები არ მომწიფებულა, ბლოკებს შორის ურთიერთობას, არაკონფრონტაციულ საფუძველზე განვავითარებთ.

ჩვენი კავშირის უმაღლესი ფორუმი ბევრ რამეში ახალი იყო თავისი შინაგანი არსით, გამოირჩეოდა გულახდილობით და მოგლენთა ანალიზის ორიგინალობით. იყო თუ არა ამ დროს სხვადასხვა შეფასებები, თვალსაზრისები, რომლებიც ერთმანეთს არ ემთხვეოდა? იყო. ამაში ცუდს ვერაფერს ვხედავთ. მოჩვენებითი ერთსულოვნების დრო წავიდა. სხვადასხვა მიდგომის მიუხედავად, იმის მიუხედავად, რომ ვარშავის ხელშეკრულების სხვადასხვა ქვეყნის როგორც საშინაო, ისე საგარეო პოლიტიკას თავიანთი არსებითი თავისებურებები აქვთ, პოლიტიკური საკონსულტაციო კომიტეტის თათბირმა მაინც შეძლო ერთსულოვანად ცხადყო ურთიერთგაგებისა და თანამშრომლების საერთო პოლიტიკური ნება. ეს არის მთავარი. დამტკიცებულია, რომ მოკავშირე ქვეყნები ერთნაირად უდგებიან მსოფლიო პროცესის კარდინალურ პრობლემებს. ამან საშუალება მისცა მათ ადვილად მორიგებულიყვნენ თანამედროვე ეტაპზე ძირითადად საერთო გეზის შესახებ.

ბუქარესტის თათბირის შედეგებს საერთოდ კეთილგანწყობით შეხვდნენ დასავლეთ ევროპის მმართველ წრეებში. ეს უჩვეულო რამ არის. მაგრამ შეესაბამება ევროპაში სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობის ახალ სულისკვეთებას.

ჩვენმა მოკავშირეებმა მხარი დაუჭირეს წინადადებას 1975 წლის ჰელსინკის ტიპის უმაღლესი დონის მეორე საერთო-ევროპული შეხვედრის მოწვევის შესახებ. იგი საშუალებას მოგვცემს ჩავიხედოთ ევროპის მომავალში, გავარკვიოთ ევროპული პროცესის პერსპექტივა XXI საუკუნეში შესვლასთან დაკავშირებით.

ბუქარესტის თათბირმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ სოციალისტურ თანამეგობრობაში მკვიდრდება ახალი ურთიერთობა, რომელიც დაფუძნებულია სრული თანასწორუფლებიანობის, დამოუკიდებლობის, თავისთავადობის პრინციპებზე. ახლა ჩვენ ვის ცხადია, რომ არ არსებობს რაღაც უნივერსალური სოციალისტური მოდელები და არავინ არ ფლობს ჭეშმარიტების მონოპოლიას. თითოეული ხალხი თავად განსაზღვრავს თავისი ქვეყნის სვლებულ, თავად ირჩევს სისტემასა და წყობილებას. არავის არ შეუძლია არანაირი საბაბით ჩაერიოს გარედან, თავს მოახვიოს თავისი წარმოდგენები სხვა ქვეყნის პოლიტიკის შესახებ.

პირველად მნიშვნელოვანი ადგილი პოლიტიკური საკონსულტაციო კომიტეტის თათბირზე, განსაკუთრებით დელეგაციების ხელმძღვანელთა შეხვედრაზე, დაიკავა თანამეგობრობის ქვეყნებში ღრმა გარდაქმნების განხილვამ. შეეხნენ სოციალიზმის თანამედროვე გაგების პრინციპულ ასპექტებს და მისი განახლების გზებს. დაწყებულია მნიშვნელოვანი სკვამაის

მ. ს. გორბაჩოვის გამოსვლა

(დასასრული)

ლია. და დასმულია ისე, რომ პასუხსაც შეიცავს. უნდა გითხრათ შემდეგი: ჩვენ ახლა ვამზადებთ საკითხს თავდაცვის საბჭოს შესახებ, და შემოდგომის სესიაზე მოგვიწევს მისი დამტკიცება. ამრიგად, ჩვენ გვექნება საბაბი გავალრმოთ საუბარი ამ თემებზე. შეიძლება გითხრათ, რომ ის, რაზეც თქვენ ლაპარაკობთ, დიდი ხანია აწუხებს საბჭოთა ხელმძღვანელობას. სწორედ ეს წუხილი სულ ახალ-ახალ სამხედრო პროგრამებში შეჯიბრების გამო, პრინციპით — ჯობილ ჯობილსა წილ, ყველი ერთ-ერთი წინაამძღვარი, რომელმაც გვახძლია გვფიქრა ახალ მიდგომებზე. სწორედ იგია ერთ-ერთი იმპერატივი, რომელმაც გაგვგებინა, რომ გვჭირდება ახალი პოლიტიკა და ახლებური აზროვნება. ძალაყენეთ რა ასე საკითხი თეორიული თვალსაზრისით, ჩვენ უნდა გვფიქრა პოლიტიკაზეც. საბოლოო ანგარიშით, როცა გამოგვეხმაურნენ მოლაპარაკებაში ჩვენი პარტნიორები (ნუ ვეშოდებთ მათ მოწინააღმდეგეებს), საჭიროდ ჩავთვალეთ შეგვმუშავებინა ახალი სამხედრო დოქტრინა. ამან თავის მხრივ მიგვიყვანა სერიოზულ ცვლილებებამდე შეიარაღებული ძალების მთელ მშენებლობაში. ეს მოიცავს იმ პრობლემებსაც, რომლებზეც თქვენ ლაპარაკობთ.

ასე რომ, არმია ახლა ღრმა ცვლილებების გზაზეა. იგი უნდა იყოს ისეთი, როგორსაც სიტუაცია გვიკარნახებს. მას უნდა შეეძლოს ქვეყნის დაცვა, მისი უშიშროების უზრუნველყოფა. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, უნდა იყოს თანამედროვე ტექნიკურად და პროფესიულად. ჩვენ მტკიცედ დავადექით მრავალი პროგრამის შემცირების გზას, ბევრი უკვე დავხურეთ — ეს შეეხება ათობით პროგრამას. მაშასადამე, პროცესი მიმდინარეობს. მაგრამ ერთხელ კიდევ უნდა გითხრათ: იგი წარმართება ისეთნაირად, რომ უზრუნველყოფილი იყოს თავადაზრ — ქვეყნის უშიშროება, საიმედო უშიშროება. დანარჩენის შესახებ, კონკრეტულად, საჭირო იქნება უფრო საფუძვლიანი სჯა-ბაასი უმაღლესი საბჭოს შესაბამის კომიტეტში. მის დახურულ სხდომაზე, როცა ახალი თავდაცვის საბჭოს ჩამოყალიბებასა და შექმნაზე ვილაპარაკებთ, უფრო ფართოდ განვიხილავთ ამ პრობლემას. გარწმუნებთ: იქ გვექნება თქვენთვის მოსასმენებელი, და ვიმედოვნებ, თქვენც გექნებათ საუბარი და კითხვები.

კითხვა ზნეობის შესახებ საბჭოთა კავშირში ირანის ახლანდელ პრეზიდენტთან ა. ა. ჰაშემი-რაფსანჯანისთან შეხვედრის გამო ცნობილ საბოლოო დოკუმენტთან დაკავშირებით. ჩემი აზრით, პოლიტიკა, რომელიც მიმართულია მსოფლიო გაერთიანებისადმი და მოგვიწოდებს გარდაქმნათ ურთიერთობა საღი აზრის, თანამშრომლობის პრინციპებზე, ბირთვული იარაღის შემცირების ბაზაზე და ა. შ., არ ხსნის უშიშროების საკითხს. მას გადაჰყავს იგი მხოლოდ სხვა სიბრტყეში. მაგრამ როცა საქმე ეხება უშიშროებას, ყოველთვის არსებობს შეიარაღებაში საკმარისობის უზრუნველყოფის გარკვეული დონე, რათა შეგვეძლოს თავის დაცვა. ჩვენ ვვაჭრობთ იარაღით, თუმცა კიდევაც ვამცირებთ მას საფუძვლიანად. მაგრამ ეს გვაქვს სოციალისტურ ქვეყნებთანაც და სხვა ქვეყნებთანაც. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს მეზობელ ქვეყანასთან, რომელთანაც გვსურს ვაშენოთ ნორმალური ურთიერთობა. მან მოგვმართა გარკვეული თხოვნით მისი უშიშროებისათვის იარაღის მიწოდების თაობაზე. ჩვენც გადავდგით ამ მხრივ გარკვეული ნაბიჯები. მგონია, ისინი არ ეწინააღმდეგება ჩვენს წარმოდგენას საერთაშორისო ურთიერთობის განვითარებისათვის, ისეთი თანამედროვე მიმართულების მინიშნებისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ, რომელიც მიზნად ისახავს საერთაშორისო ურთიერთობის ნორმალიზაციას, მშვიდობის არა მარტო შენარჩუნებას, არამედ განმტკიცებასაც.

ი. ნ. შირბაკი. მიხეილ სერგეს ძევ, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სესიაზე გამოსვლაში თქვენ ეკოლოგიური უშიშროების თავისებური საბჭოს შექმნის ძალიან საინტერესო იდეა წამოაყენეთ. რანაირად განხორციელდება ეს იდეა კონკრეტულად ევროპულ სახლში, თუ გავითვალისწინებთ ჩვენს მოთხოვნილებებს ეკოლოგიურ კავშირურთიერთობაზე და საერთო-ევროპულ მოთხოვნილებებს.

მ. ს. გორბაჩოვი. ვფიქრობ, ეს იდეა ყველაზე სწრაფად შეიძლება განხორციელდეს სწორედ აქ, ევროპაში. მაგალითად, სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიასთან სპეციალური სამეცნიერო ცენტრის შექმნამ ძალიან დიდი ინტერესი გამოიწვია ევროპაში. იქ გამოხატეს მისადამი პოზიტიური დამოკიდებულება და თანამშრომლობის სურვილიც. ერთი სიტყვით, ევროპელებს ძალიან სჭირდებათ უკვე უახლოეს ხანს შექმნან ეკოლოგიის რაღაც ცენტრი. ეს აზრი გაისმა ყველა ჩვენს შეხვედრაზე ყველა ლიდერთან, და არა პირტო ლიდერებთან, არამედ სამეცნიერო წრეებთან, უბრალოდ საზოგადოებრიობასთან. ვფიქრობ, რომ სწორედ ევროპაში ყველაზე უფრო მეტად შეისახამს ხორცს ეკოლოგიური თანამშრომლობის იდეა.

კითხვა ადგილიდან. პატივცემულო თავმჯდომარე, თქვენ ცოტა ილაპარაკეთ უცხოეთის სახელმწიფოებისაგან ვალის აღების შესაძლებლობაზე, რა პირობებით, რამდენი შეიძლება. თქვენ, ჩემი აზრით, ილაპარაკეთ ამ თემებზე. ჩემი ეს შთაბეჭდილება უკავშირდება სხვა შთაბეჭდილებას. დღეს შესვენების დროს მე ძალიან მკაცრად ველაპარაკე ფინანსთა მინისტრს, თითქმის წავეჩხუბეთ ერთმანეთს. ეს მინისტრი უარს ამბობს თქვას, რამდენ ფულ, საქონლით დაუფარავ ფულს უშვებენ ისინი ყოველდღიურად. ფაქტობრივად ყველაფერი, რაც შეუძლია გააკეთოს ქვეყნის დემოკრატიზაციის გზაზე მთელმა უმაღლესმა საბჭომ, ამ მინისტრს შეუძლია მოსპოს 100 მილიონი ფუჭი მანეთის გამოშვებით. მე მექმნება შთაბეჭდილება, რომ გვიმალავენ ჩვენი ცხოვრების მთელ დარგს, სწორედ საფინანსო დარგს, რაღაც არაკითარი კონტროლი არ ეწევა ამას.

მ. ს. გორბაჩოვი. ვფიქრობ, რომ თემა, რომელსაც შეეხეთ, ცენტრალური იყო ყრილობაზეც, უმაღლეს საბჭოშიც და დღესაც მთავარია. მიმდინარეობს სერიოზული მუშაობა მთავრობაში. მხედველობაშია, რომ ოთხშაბათს ამხანაგი მასლიუკოვი დეპუტატთა დაინტერესებასთან დაკავშირებით მოგახსენებთ მთავრობის მოსაზრებებს ეკონომიკაში სიტუაციის ნორმალიზაციის გადაუდებელ ღონისძიებათა შესახებ. მხედველობაში გვაქვს, რომ მან დეპუტატებს წარმოუდგინოს ცნობები არადადეგების დროს განსჯისათვის.

თქვენი დავა ფინანსთა მინისტრთან შეგიძლიათ განაგრძოთ ხვალ, როცა კითხვებს დაუსვამთ ამხანაგ მასლიუკოვს.

მე კი ასე გეტყვით: ჩვენ ფრიად პასუხისმგებლურად ვმოქმედებთ, როცა კრედიტს ვიღებთ, ფრიად პასუხისმგებლურად. და აქ მნიშვნელოვანია — ეს განსაკუთრებით მინდა ვთქვა — არ ურიოთ ორი მხარე: ერთია ის, თუ როგორ ვიღებთ, რა მასშტაბითა და ოდენობით, როგორ ვუხამებთ ჩვენს შესაძლებლობებს. მეორე — როგორ ვიყენებთ მას. ეს ორი არსებითი მომენტია. ჰოდა, რაც შეეხება კრედიტების მოცულობას, ვხელმძღვანელობთ პრინციპული პოლიტიკური მიზანდასახულობით. იგი შემდეგია: ჩვენ უნდა დავამყაროთ თანამშრომლობა, ავიღოთ კრედიტები და ვისარგებლოთ ამით, როგორც ყველა ქვეყანა სარგებლობს, და ავანაზღაუროთ ისინი. ეს ჩვენი საქმეა. მაგრამ აქ ისე უნდა ვიმოქმედოთ, რომ ყველა გადაწყვეტილება, რომლებიც საბჭოთა კავშირს ეხება, მიღებულ იქნეს მოსკოვში და არა სადღაც სხვა ადგილას. საქმე ის არის, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში, რომლებმაც კრედიტები აიღეს, ისეთი სიტუაციაში მოხვდნენ, როცა უკვე მათ უკარნახებენ, თუ როგორ გადუძღვნენ საქმეს ეკონომიკაში და რა მიმართულებით განავითაროს ქვეყანა. ვფიქრობ, ჩვენთვის ასეთი მიდგომა სრულიად მიუღებელია. აი, ეს არის ჩვენი პრინციპული ამოსავალი მომენტი. ამაზე შეიძლება ვიკამათოთ, თუ ვინმეს სხვა აზრი აქვს. მე კი პირადად ისეთი აზრი მაქვს, როგორიც ჩამოვაყალიბე. ქვეყნის ხელმძღვანელობა და, ვფიქრობ, ჩვენი ხალხი არასოდეს არ დაეთანხმება საგარეო საქმეთა ისეთ გაძღოლას, მათ შორის კრედიტების სფეროში, რომ მოვხვდეთ სიტუაციაში, როცა გადაწყვეტილებებს მიიღებენ სადღაც — საერთაშორისო საკალტრო ფონდში, რეკონსტრუქციის ბანკში და ა. შ. ეს უნდა გამორიცხოს.

ბ. გ. მუხამედჯანოვი. პატივცემულო მიხეილ სერგის ძე, როგორც ყრილობაზე აღინიშნა, ჩვენი საერთაშორისო საქმეები გაციდეთ უფრო სწრაფად უმჯობესდება, ვიდრე ვითარება ქვეყნის შიგნით. ყველა ჩვენგანმა, სახალხო დეპუტატებმა, ქვეყნის ვითარების უფრო სწრაფი ტემპით გაუთვალისწინებლობა შეიძლება განვიკრიტოთ თქვენი აზროვნების მეშვეობით?

მ. ს. გორბაჩოვი. ჩვენი აზროვნებით, ვიტყვი მე. და გთხოვთ ყველას, ექვით ნუ უყურებთ ერმანეთს, მოდით, კოლექტიურად ვეძებოთ გადაწყვეტანი ჩვენი აზროვნების მეშვეობით, რათა ვიგრძნოთ, თუ რა უნდა გაკეთდეს ამ უკანასკნელ დღეებში. საარჩევნო კამპანიის დროს ხალხმა ძლიერად დაუჭირა მხარი გარდაქმნის პოლიტიკას, კრიტიკული სულისკვეთებით ჩაატარა ეს კამპანია, მაგრამ დიდი მოთხოვნებიც წამოგვიყენა. ახლანდელ სიტუაციაში ეს გამოვლინდა მეშახტეთა გაფიცვებით, მათ მიერ იმის შესაბამებ საკითხების დაყენებით, თუ როგორ უნდა ვიმოქმედოთ, როცა ვახორციელებთ გარდაქმნის გეგმებს ეკონომიკის სფეროში. ჩემი აზრით, ახლა ყველას ეს გვაფიქრებს.

არა მგონია, რომ უმაღლესი საბჭო პანიკას უნდა მიეცეს. მან უნდა შეინარჩუნოს სიდინჯე. და ეს სიდინჯე არის. უნდა გავაერთიანოთ მთელი ინტელექტუალური ძალები, მთელი ჩვენი შემოქმედებითი ნიჭი, რათა გამოვიმუშაოთ ისეთი მიდგომები ეკონომიკაში, რომლებიც დაგვეხმარება გადაუდებელი ამოცანების გადაწყვეტაში, განსაკუთრებით — ფინანსებში და ბაზარზე წესრიგის დამყარებაში. და ამავე დროს, საფუძველი ჩავუყაროთ, შეეკმნათ. დიდი სამომავლო მარაგნაკეთი, რათა ჩვენი ეკონომიკა დინამიკას იძენდეს და ეფექტიანი ხდებოდეს. ყოველივე, რაც დავსახეთ, ამას ითვალისწინებს. ზოგიერთ საკითხზე გადაუდებელ ღონისძიებათა შესახებ ხვალ ამხანაგი მასლიუკოვი მოგახსენებთ. ყოველივე დანარჩენი მომზადდება სექტემბრის შუა რიცხვებისათვის, რათა მაშინვე, როგორც კი დეპუტატები მოსკოვში დაბრუნდებიან, მეძლონ კომიტეტებისა და კომისიების მეშვეობით ჩაერთონ საკითხთა მთელი კომპლექსის განხილვაში.

მუდამ უნდა ვიქონიოთ მხედველობაში: ჩვენს ზურგს უკან ქვეყანაა, უზარმაზარი ეკონომიკაა, უდიდესი პასუხისმგებლობაა. და თუ ვინმეს ჰგონია, რომ არის მარტივი და ადვილი გადაწყვეტანი, გარწმუნებთ — არ არის. ამიტომ უნდა მოვიკრიბოთ მთელი ძალონე, გაეერთიანდეთ, რათა ერთად გამოვნახოთ ეს პასუხები და არ ვეცადოთ, როგორც ზოგჯერ ხდება უმაღლესი საბჭოს საქმიანობის ამ ეტაპზე- და ყრილობაზე, ერთმანეთის კუთხეში მოშფყდევა.

ხომ ვხედავ: ზოგ-ზოგები გადაკვრით, აშკარად თუ ფარულად, დიდად საეჭვოს ხდიან უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარის საქმიანობას — იგი ცდილობსო გაერთიანოს გაუერთიანებელი, შეაერთოს შეუერთებელი, მემარჯვენეები მემარცხენეებთან შეაუღლოს და ასე შემდეგ. ყოველივე ეს მონაჩმახია. მონაჩმახი, ამასთან ფრიად არასერიოზული, რომელიც მოწმობს, რომ არ არის ღრმა ანალიზი და პასუხისმგებლობა. დარწმუნებული ვარ: მოვახდენთ მთელი შემოქმედებითი ძალების კონსოლიდაციას უმაღლეს საბჭოში გადაწყვეტებისა და პასუხის მოსაძებნად, ისეთი გადაწყვეტების შესამუშავებლად, რომლებსაც ჩვენი ხალხი ელის, ეს ის გეზია, რომელიც გვჭირდება. თუ ამ პასუხისმგებლურ ორგანოში კინკლაობას წამოვიწყებთ, ეს სამარცხვინო იქნება უმაღლესი საბჭოსათვის, და ხალხი ამას არასოდეს არ გვაპატიებს.

დ. ხუდონაზარი. მიხეილ სერგის ძეგ, თქვენ ილაპარაკეთ საპარლამენტთაშორისო ურთიერთობაზე და იმაზე, რომ იგი გავაფართოვეთ. მაქვს წინადადება. სამწუხაროდ, ჩვენს ბიბლიოთეკაში და საერთოდ ჩვენში ცოტაა წიგნები ამ დარგში, რომ ალარაფერი ვთქვათ იმაზე, რომ სხვადასხვა ადამიანს, სხვადასხვა კომისიას დაქსაქსული ინფორმაცია აქვს. უაღრესად საჭიროა, რომ საადღაც ვიღებდეთ ცნობებს, მომზადებული რომ ვიყოთ. ყოველივე ამის გარდა, ჩვენ თითქმის ყოველდღე გვიწევს იმის აღნიშვნა, თუ რა გვინდა ამა თუ იმ საკითხზე ვიცოდეთ, ისე როგორც ეს საზღვარგარეთის პარლამენტებშია. ამიტომ მაქვს სურვილი, ინფორმაციას, რომელიც აქვთ სამეცნიერო-კვლევითს ინსტიტუტებს, მეცნიერებათა აკადემიას, თავი მოვუყაროთ აქ, ჩვენს ბიბლიოთეკაში.

მ. ს. გორბაჩოვი. ვფიქრობ, რომ ეს ფრიად საყურადღებო წინადადებაა. იგი უნდა განვახორციელოთ. (საქდესი).

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პირველი სესია

(დასასრული)

მირების სტრუქტურის, უფლებამოსილების, უფლება-მოვალეობების შესახებ. ორატორებმა შეიტანეს კონკრეტული წინადადებანი ამ მრძანებულების გამოყენების პრაქტიკის, ქვეყნის საკონტროლო ორგანოების სისტემაში მუშათა კონტროლის ადგილის განსაზღვრის თაობაზე. გამოითქვა აზრი იმის შესახებ, რომ პროფკავშირების ასეთი ორგანო არ არის საჭირო დღეს, რადგან იგი იმათი ფუნქციების დუბლირება და მაგვარობის გაწევაა, ვინც პროფესიულ დონეზე უნდა ამოწმებდეს განაწილებას.

პალატების მიხედვით ცალ-ცალკე კენჭისყრით დეპუტატები ამტკიცებენ ბრძანებულებას „პროფკავშირების მუშათა კონტროლის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“.

შესვენების შემდეგ დეპუტატები განიხილავენ სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1989 წლის 7 აპრილის ბრძანებულებას „სსრ კავშირში არენდისა და საარენდო ურთიერთობის შესახებ“.

თავმჯდომარემ **ა. ი. লুკიანოვმა** მოკლედ დაახასიათა იგი და აღნიშნა, რომ ბრძანებულება დიდი ნაბიჯი იყო ამ საქმეში, მაგრამ ახლა პრაქტიკას ყოველდღიურად შეაქვს მასში შესწორებები. ამიტომ იმით უნდა ვიხელმძღვანელოთ, რომ ეს დროებითი ღონისძიებაა არენდისა და საარენდო ურთიერთობის შესახებ დიდი, ყოველსმომცველი კანონის შემუშავებამდე — და მიღებამდე, რომელზეც მუშაობა პირველი რიგის ამოცანათა რიცხვშია შეტანილი.

წარმოდგენილი დოკუმენტის შინაარსის გამო გამოვიდნენ დეპუტატები **მ. ტ. მუხამედზიანოვი, ს. ვ. ხელეზნოვი, ბ. ტ. პალაგნიუკი, გ. ს. პოხოდნია, ვ. ა. ტიხონოვი, ვ. მ. დენისატოვი, ნ. ვ. ბობრიკი, ვ. ს. გუბარევი, ი. ნ. შირბაკოვი, ვ. ნ. სტეპანოვი, ვ. ვ. ხმურა** და სხვები.

პალატების მიხედვით კენჭისყრის შედეგად ბრძანებულება მტკიცდება იმ ცვლილებების გათვალისწინებით, რომლებიც შეეხება სსრ კავშირში არენდისა და საარენდო ურთიერთობის შესახებ კანონპროექტის მომზადების ვადების მოახლოებას.

შემდეგ სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს განსახილველად შემოიტანეს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1989 წლის 23 თებერვლის ბრძანებულება „კოოპერატივების საშემოსავლო გადასახადის შესახებ“.

ამ დოკუმენტის ზოგიერთი პრინციპული ამოსავალი პოზიციისა და მოტივირების შესახებ ახსნა-განმარტებით გამოვიდა სსრ კავშირის ფინანსთა მინისტრი **ვ. ს. პავლოვი.**

იმის გამო, რომ ცენტრში ჯერს საკმაოდ დასაბუთებულად მიუდგე ამ საკითხის გადაჭრას, გადაწყდა, კოოპერატივის საქმიანობის შეფასების უფლება გადასახადის განაკვეთების გამოყენების პოზიციებიდან მოკავშირე რესპუბლიკების განკარგულებაში გადაგვეცა. უფრო მეტიც. წარმოდგენილ ბრძანებულებაში პრაქტიკულად დაახლოებულია კოოპერატივის საქმიანობისა და მოცემულ ტერიტორიაზე მისი საქმიანობის მოზაზეწონილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება რეგულირების ინსტრუმენტებთან, ანუ გადასახადით დაბეგვრასთან. სწორედ ეს პრინციპული საკითხი დაედო საფუძვლად აქტს, რომელსაც აქ განვიხილავთ.

ბრძანებულების მეორე პრინციპული დებულება სოციალური სამართლიანობის საკითხთან არის დაკავშირებული. ჩვენ იმით ვხელმძღვანელობდით, რომ ზუსტად გამოგვეხატა გადასახადით დაბეგვრის განაკვეთის დამოკიდებულება იმაზე, თუ რა ფასების მიხედვით მუშაობს კოოპერატივი და ვინ მუშაობს კოოპერატივში. გათვალისწინებულია შესაბამისი შეღავათები იმ შემთხვევაში, თუ კოოპერატივები იყენებენ ინვალიდების და სხვა ახალგიგურ კატეგორიათა მუშაკების შრომას. გათვალისწინებულია აგრეთვე კოოპერატივებში მიღებული შემოსავლისა და საერთო-სახელმწიფოებრივი პროგრამებისა და საჭიროებების რეალიზაციაში მათი მონაწილეობის თანაფარდობა.

მეტ წილ მოკავშირე რესპუბლიკებში, რომლებმაც უკვე მიიღეს ასეთი ბრძანებულებანი, ყველა ეს მომენტი აისახა. კოოპერატივების საშემოსავლო გადასახადის საშუალო განაკვეთი მერყეობს 25-დან 30 პროცენტამდე. ამასთან პრაქტიკულად ყველა მოკავშირე რესპუბლიკამ უპირატესობა მიანიჭა (განაკვეთები 0-დან 10 პროცენტამდე) კოოპერატივებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ მომსახურებას შრომის უუნარო პირთა მოსაცვლელად. მუშაობენ სახელმწიფო ფასებით. და ამავე დროს ბევრმა რესპუბლიკამ მიზანშეწონილად ცნო (ამას ჩვენ მხარს ვუჭერთ) მკვეთრად გაეზარდა განაკვეთები კოოპერატივებისათვის, რომლებიც საშუამავლო საქმიანობას ეწევიან კოლმეურნეობებში, საბჭოთა მეურნეობებსა ან სახელმწიფო სავაჭრო ქსელში შესყიდული რესურსების სხვებზე მიყიდვისათვის. ასეთი განაკვეთები დაწესებულია 50-60 პროცენტის დონეზე.

სესიის ბევრი მონაწილის აზრი გამოთქვა დეპუტატმა **ა. ა. კორუშუნოვმა.** კოოპერატივები ჩვენ გვჭირდება, ეს ცხადია, თქვა მან. ისინი გვჭირდება, რათა დავძლიოთ ვიწრო ადგილები სახელმწიფო სექტორში, მაგრამ როდესაც კოოპერაციის ნიღბით აშკარა სპეკულაცია ჩაღდება, როდესაც ის, რისთვისაც ჯერ კიდევ გუშინ პასუხისგებაში ვაძლევდით, დღეს კანონით არის დაცული, — ყოველივე ეს დაუყოვნებლივ უნდა აიკრძალოს.

საკითხის სირთულისა და დროის ნაკლებობის გამო დეპუტატებმა მიიღეს გადაწყვეტილება განაგრძონ კამათი ბრძანებულების განსახილველად ორშაბათს, 31 ივლისს.

საღამოს სხდომას თავმჯდომარეობდა **ბ. მ. პრიმაკოვი.**

სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ, დეპუტატმა **ნ. ი. რიჟკოვმა** თანადგომა გამოუცხადა სსრ კავშირის პირველი მოადგილის, სსრ კავშირის სურსათისა და შესყიდვის სახელმწიფო კომისიის თავმჯდომარის პოსტზე ვ. ვ. ნიკიტინის კანდიდატურის შესახებ, რომელიც აუცრადოდ განიხილეს და მოიწონეს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს ორი კომიტეტის სხდომაზე. ქვეყნის აგროსამრეწველო კომპლექსში, აღნიშნა ნ. ი. რიჟკოვმა, პრობლემები ძალზე ბევრია, და ცხადია, რომ ყველას ერთბაშად ვერ გავწვდებით. სსრ კავშირის უმაღლესმა საბჭომ და მთავრობამ ყურადღებით უნდა შეაფასონ სახალხო მეურნეობის დარგების განვითარების პრიორიტეტულობა, რათა შეარჩიონ მთავარი დარგები, რომლებიც სწრაფად მოგვიტანენ საგრძნობ შედეგს, მოგვცემენ შესაძლებლობას თანამიმდევრულად გადავწყვიტოთ საკითხები წარმოების მატერიალურ სფეროში, ბაზი გაუსვა სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ, ძირითად პრიორიტეტს სოფელი წარმოადგენს. მე არ ვაკნინებ სხვა პრობლემებს, რომლებიც არსებობს მძიმე მრეწველობაშიც, ქიმიაშიც, მანქანათმშენებლობაშიც, მაგრამ დღეს სწორედ სოფლად ჩანს ყველაზე მეტად ჩვენი გაჯირვების მთავარი მიზეზები, საზოგადოებაში შექმნილი სოციალური დაძაბულობის ფესვები.

ამიტომ, რაგინდ გაგვიჭირდეს შემდგომში — არადა, წინ ნამდვილად გვიძევს რთული განსაკადელი, — როგორც ჩანს, მოგვიწევს შევამციროთ რაღაც საწარმოო პროგრამები, ხოლო სოფელს მივანიჭოთ პრიორიტეტი. თუ აქ შეძლებთ გადაწყვიტოთ მთელი რიგი საკითხები, მაშასადამე, ჩვენ გადავწყვიტეთ ჩვენი ხალხის ბევრ პრობლემასაც.

რამდენიმე სიტყვა სტრუქტურის შესახებ. გუშინ მთელ დღეს განვიხილავდით რეგიონული სამეურნეო ანგარიშის საკითხს. მწვავე სჯა-ბაასი იყო. მეც ვუერთდები ბევრი გამოსული ორატორის აზრს, რომ ალბათ უკანასკნელ ხანს განხილულ საკითხთაგან ეს ყველაზე სერიოზულია. ეს, გარკვეულწილად, გლობალური საკითხია, რომელმაც რაციონალური გადაწყვეტის შემოხვევაში შეიძლება სერიოზულად დაძრას ადგილიდან ჩვენი ეკონომიკა, ეფექტიანი გახადოს იგი. თუ მივაგნებთ ნამდვილად საჭირო მიდგომას რეგიონულ სამეურნეო ანგარიშში, მაშინ ჩვენს ფედერაციისაც და ყოველ რესპუბლიკასაც ექნებათ შესაძლებლობა ნამდვილად იმუშაონ და მოიმკან თავიანთი შრომის ნაყოფი.

მე პრინციპულად მხარს ვუჭერ რეგიონულ სამეურნეო ანგარიშს, აღნიშნა ნ. ი. რიჟკოვმა. ამასთანავე მინდა გამოვთქვა მტკიცე რწმენა, რომ იგი შეუძლებელია, თუ რეგიონებს, მოკავშირე რესპუბლიკებს არ გადავეცით სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებული საკითხები. თუ ეს საკითხები კვლავინდებურად ცენტრში იტრიალებს, სამეურნეო ანგარიშიდან არაფერი არ გამოგვივა. სოფელი, აგროსამრეწველო კომპლექსი უნდა გადაეცეს მოკავშირე რესპუბლიკებს სრულ გამგებლობაში. მათ თავად უნდა უხელმძღვანელონ სახალხო მეურნეობის ამ უმნიშვნელოვანეს სფეროს.

რა თქმა უნდა, არის მთელი რიგი საკითხები, რომლებიც ცენტრში უნდა გადაიჭრას, უამისოა არ იქნება. არის ყველა მოკავშირე რესპუბლიკისათვის საერთო საკითხები — მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი, ეკონომიკური მექანიზმები, ფასწარმოქმნის საკითხები და ა შ. და, ამავე დროს, ჩვენ, ეტყობა, უნდა გადავწყვიტოთ რესპუბლიკათა ურთიერთობის საკითხებიც. რამდენადაც არსებობს მრავალფეროვანი სარესპუბლიკათშორისო ეკონომიკური ურთიერთობა სოფლის მეურნეობაში, მაშინ, ცხადია, უნდა არსებობდეს ორგანოც, რომელიც კოორდინაციას გაუწევს ამ მუშაობას.

სიტყვა მომავალი საქმიანობის პროგრამის ჩამოსაყალიბებლად ეძლევა **ვ. ვ. ნიკიტინს.**

კანდიდატურის განხილვისას გამოვიდნენ დეპუტატები **ა. თ. კახიანოვი, ა. მ. უმერენკოვი, კ. ე. ივანოვი, ვ. ი. ცო, რ. ა. ალაიაროვი, ვ. მ. ეტიელინი, გ. ს. პოხოდნია, ა. ი. დუბკო, ი. ვ. დორობოვი, ვ. ი. სამარინი.**

სსრ კავშირის უმაღლესმა საბჭომ ხმის უმრავლესობით დაამტკიცა ვ. ვ. ნიკიტინი სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველ მოადგილედ.

შემოაქვთ წინადადება სსრ კავშირის ფასების სახელმწიფო კომიტეტის თანამდებობაზე ვ. კ. სენჩაგოვის დამტკიცების შესახებ.

ტრიბუნაზეა **ვ. კ. სენჩაგოვი.** მან დეპუტატებს გააცნო ფასების სისტემის მდგომარეობა.

ხმის უმრავლესობით ვ. კ. სენჩაგოვი დაინიშნა სსრ კავშირის ფასების სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის თანამდებობაზე.

დეპუტატები გადადიან ცალკეული კატეგორიების მოქალაქეთა პრივილეგიების განხილველი დეპუტატთა კომისიის შემადგენლობის დამტკიცებაზე. საკითხი სერიოზულია, რომელიც საზოგადოებრიობის დიდ ინტერესს იწვევს. 24 ივლისს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს სესიაზე მ. ს. გორბაჩოვმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ მრავალი წლის მანძილზე საზოგადოებაში ჩამოყალიბდა შეღავათების და პრივილეგიების მთელი წრე, რომლებიც დაწესებული იყო ოფიციალურად. მაგრამ არის არაოფიციალური შეღავათებიც. ისინი საბოლოოდ უნდა გავაუქმოთ, დავგმოთ, ამ საქმეში წესრიგი უნდა დავამყაროთ.

საკითხის განხილვაში მონაწილეობდნენ დეპუტატები **ვ. ა. ბუბარევი, ს. გ. ლუშჩიკოვი, ვ. ა. იარინი და ი. ბ. ზელინსკი.**

ხმის უმრავლესობით სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს წევრებმა მოიწონეს ცალკეული კატეგორიების მოქალაქეთა პრივილეგიების განმხილველი დეპუტატთა კომისიის შემადგენლობა.

პალატების გაერთიანებული სხდომა დახურულად ცხადდება. (საქდესი).

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურ კომიტეტში

(დასასრული)

ტესად მონაწილეობას მიიღებენ ასპირანტები, ახალგაზრდა მეცნიერები და სპეციალისტები.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ხელმძღვანელობას და სახალხო განათლების სამინისტროს წინადადება მიეცათ მომდინარე წლის მესამე კვარტლის დამლევამდე უზრუნველ ყ ო ნ ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებთან, მათ შორის მაღალი მთის რეგიონების სკოლებთან თანამოქმედების სისტემის შემუშავება იმ მიზნით, რომ დაიხვეწოს მოსწავლეთა მომზადებისათვის, შემდგომი მეცნიერულ-ტექნიკური ორიენტაციისათვის ნიჭიერი ახალგაზრდობის შერჩევის პროცესი; იმ მიზნით, რომ ხელი შეუწყონ დიფერენცირებული სწავლების პრინციპების რეალიზაციას, ყოველწლიურად მოაწყონ საზაფხულო პროფილიანი სკოლები ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების, ტექნიკუმებისა და პროფესიულ-ტექნიკური სასწავლებლების უფროსკლასელებისათვის, ამ მუშაობაში, რესპუბლიკის წამყვან მეცნიერებთან ერთად, ჩაბმან პერსპექტიული მეცნიერი ახალგაზრდობა. საჭიროდ ცნეს გააფართოონ მეცნიერებათა აკადემიის მეცნიერთა მონაწილეობა რესპუბლიკის უმაღლეს სასწავლებლებში სამასწავლებლო მუშაობაში, ახალგაზრდა მეცნიერთა, სპეციალისტთა, სტუდენტთა კონფერენციების, სიმპოზიუმებისა და სხვა სამეცნიერო და სამეცნიერო-ტექნიკური ღონისძიებების მოწყობის პრაქტიკა. უნდა გაუმჯობესდეს სამეცნიერო კადრების მომზადება რესპუბლიკის ავტონომიური ფორმირებებისათვის მათი მეცნიერული პოტენციალის სწრაფი გაზრდის, საერთო სამეცნიერო ინტერესების საფუძველზე დაახლოების მიზნით. უნდა უზრუნველყოთ სსკავშირო ფორმირებათა ახალგაზრდა მეცნიერების რეგულარული შეხვედრები რესპუბლიკის დღევანდელი მდგომარეობის აქტუალური პრობლემების განხილვის მიზნით, უფრო ფართოდ ჩაებათ ახალგაზრდა მეცნიერები საქართველოს პერსპექტიული ეკონომიკურ-პოლიტიკური მოდელის შექმნის სამუშაოებში, მეცნიერებათა აკადემიის ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს საკითხთა გადაწყვეტაში.

სკკპ წევრებს ა. თავხელიძეს, საქართველოს სსრ სახალხო განათლების მინისტრს გ. ენუქიძესა და საგარეო საქმეთა მინისტრს გ. ჯავახიშვილს დაევალათ უზრუნველყონ, რომ მნიშვნელოვნად გაფართოვდეს პირდაპირი სამეცნიერო-ტექნიკური კავშირურთიერთობა წამყვან საზღვარგარეთულ სამეცნიერო და სასწავლო ცენტრებთან, როგორც სპეციალისტთა ბა, საბჭოთა და სამეურნეო ორგანოების უპასუხისმგებლობა და უკონტროლობა ბუნებადაცვითი ღონისძიებათა განხორციელებაში.

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ბიურომ საქართველოს სსრ ბუნების დაცვისა და სატყეო მეურნეობის სახელმწიფო კომიტეტს დაავალა რადიკალურად გარდაქმნის თავისი საქმიანობა რესპუბლიკის ეკოლოგიური ვითარების გაუმჯობესებისათვის, გაზარდოს ყოველგვარი ბუნებრივი რესურსების გამოყენებისადმი სახელმწიფო და საზოგადოებრივი კონტროლის ქმედითობა, შესაბამის სამინისტროებთან, უწყებებთან, მეცნიერებათა აკადემიასთან, საზოგადოებრივ ფორმირებებთან ერთად უფრო აქტიურად აწარმოოს სამეცნიერო-პრაქტიკული და საგამანათლებლო მუშაობა, გადაწყვიტოს ეკოლოგიური საყოველთაო სწავლების, სკოლების და უმაღლესი სასწავლებლებისათვის სპეციალური პროგრამების შექმნის საკითხი.

უნდა დაჩქარდეს გარემოს დაცვისა და რესპუბლიკის ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენების გრძელვადიანი სახელმწიფო პროგრამის შემუშავება მეცამეტე ხუთ

ფაქტი * მოვლენა * კომენტარი

ვ. გ. აფანასიევი: პრესის მისია დაასწროს მოვლენებს, ფლობდეს ვითარებას

ერთ-ერთი ნიშანი ჩვენი დღეებისა, როცა სულ უფრო მწვავე ხასიათის ხდება ბრძოლა დრომოჭმულსა და ახალს შორის, არის ცოცხალ ურთიერთობაზე ადამიანთა გაზრდილი მოთხოვნილება. არა, უბრალო ცნობისმოყვარეობის გამო როდი. იმართება ხოლმე საუბრები, ზოგჯერ კი დისკუსიებიც ყველაზე მოულოდნელ ადგილებში. ჩვენ ვეძებთ პასუხებს იმ საკითხებზე, რომლებიც გვაღელვებს, რომლებიც ყოველდღიურად სულ უფრო და უფრო მეტი გროვდება, გვაინტერესებს ჩვენი თანამოქალაქეების აზრი ქვეყანაში მიმდინარე რთულ მოვლენებზე. ამჯერად მკითხველს ვთავაზობთ გაზეთ „პრავდის“ მთავარ რედაქტორთან ვ. გ. აფანასიევთან საქინფორმის კორესპონდენტის თ. გრიგალაშვილის საუბარს, რომელიც რამდენიმე უჩვეულო ვითარებაში გაიმართა. სანამ პასუხს გასცემდა კორესპონდენტის შეკითხვას, ვიქტორ აფანასიევმა თავისი გაზეთის რედაქციის მთელი კოლექტივის სახელით ღრმა სამძიმარი გამოუცხადა მთელ ქართველ ხალხს იმ ტრაგიკული მოვლენების გამო, რომლებიც თბილისში მოხდა 9 აპრილს და სოხუმში 15 ივლისს.

— საქართველოსთან, — თქვა მან, — დიდი ხნის სიახლოვე მაკავშირებს, რომელიც დაიწყო ჩემი ახალგაზრდობის წლებში, როცა საბჭოთა არმიის რიგებში ვმსახურობდი. შემდეგ კი ისე მოხდა, რომ ჩემი სამეცნიერო საქმიანობის პირველი ნაბიჯები შესანიშნავი ადამიანისა და მეცნიერის ილია ფანცხავას ხელმძღვანელობით გადავდგი. მას შემდეგ, აი, უკვე ოცდაათ წელზე მეტია შეებულებას ყოველწლიურად საქართველოში ვატარებ. ეს ერთადერთი შესაძლებლობაა შეხვდე ხოლმე მრავალ მეგობარს ლაღ ვითარებაში. ეს მოგზაურობები და შეხვედრები ყოველთვის უდიდეს სიხარულს მანიჭებდა, მაგრამ ახლანდელი ჩამოსვლა თბილისში ჩამიმწარა იმ უბედურებამ, რომელიც თავს დაატყდა რესპუბლიკას. ამ მწუხარების ჟამს მე მთელ ქართველ ხალხთან ერთად ვარ.

— **სამწუხაროდ, უკანასკნელ ხანს, ქვეყანაში ხშირად ხდება ამბები, რომლებიც ვერანაირად ვერ ესადაგება ჩვენი საზოგადოების ურღვევ ერთიანობას, წინათ დეკლარაციულად რომ ვაცხადებდით. ამავე დროს, როგორც წესი, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების მიერ ამ მოვლენათა გაშუქება ზეითხველის უკმაყოფილებას იწვევს.**

— შეცდომები, რა თქმა უნდა, არის. გარდაქმნა და მისი მთავარი შემადგენელი ნაწილი — საჯაროობა ჯერ კიდევ ვერ დამკვიდრდა ჩვენს შეგნებაში. ჯერ კიდევ იჩენს თავს ძველებური აზროვნება. ჩვენ ხომ ყველაფრის რეცეპტების დარიგებას შევეჩვიეთ. სწორედ ეს იწვევს სიტუაციის ღრმა ანალიზის უქონლობას, რაც შეეხება თბილისში მომხდარ ტრაგედიას, იგი იმდენად მოულოდნელი იყო, იმდენად შეაძრწუნა ყველა, რომ ჟურნალისტებს გაუჭირდათ გარკვეულ ეტაპზე სავსებით ქანონზომიერ ემოციათა მორევში. სხვათა შორის, იმდენი დრო გავიდა და ჯერ კიდევ არ დაუსახელებიათ, სინამდვილეში ვის ბრალი იყო ყოველივე ეს, მათი დასახელება კი უკვე საჭიროა.

— **სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა ყრილობაზე, პრესაში ხშირად გაისმოდა და ახლაც გაისმის ხოლმე, პარტიამ ავტორიტეტი დაკარგა...**

— თუ პარტიული აპარატის მუშაკებს გავიგიგეებთ პარტიასთან, ამ მტკიცებას აქვს რეალური საფუძველი. საქმე ის არის, რომ სწორედ ეს აპარატის მუშაკები ვერ აღმოჩნდნენ მზად საჯაროობისა და დემოკრატიის პირობებში მუშაობისათვის. აპარატი იმდენად გახევდა უძრაობის პერიოდში, რომ ჭირს მისი ამოძრავება. პირიქით, იგი ზოგჯერ ეწინააღმდეგება კიდეც განახლებას, რაც, ბუნებრივია, ლახავს პარტიის ავტორიტეტს. პარტიიდან გადიან ადამიანები, ახალგაზრდობა კი დიდად არ ეტანება პარტიას. ეს ფაქტი და ამაზე თვალი არ უნდა დავხუჭოთ. პარტიის ავტორიტეტი აღიდგება, თუ თვით აპარატის მუშაკები ისწავლიან კამათს, პაექრობას მაგიდაზე მუშტის ცემისა და უცილობელი ხელმძღვანელის მითითებების გაცემის ნაცვლად. ჩვენ თითქოს უარი ვთქვით მუშაობის ძველ მეთოდებზე, მაგრამ ახალი მეთოდები ვერ ვისწავლეთ.

— **აზრთა პლურალიზმმა კეთილმყოფელი ნიადაგი შეუქმნა მრავალი საზოგადოებრივი მოძრაობის წარმოქმნას, ანუ აშკარა სხვადასხვა თვალსაზრისი ჩვენს ხალხთან დღესთან დაკავშირებით. როგორც ჩანს სწორედ ამ შეკახებათა გათვალისწინებით უნდა აშუას ბეშმარიტება?!**

— სწორია, ეგრეთ წოდებულ არაფორმალებს შორის ბევრია ღრმად და არასტანდარტულად მოაზროვნე ადამიანი. მათთან დიალოგის წარმართვა კი ჩვენ ჯერ-ჯერობით არ ვიცით. მაშასადამე, არ არის არავითარი ეჭვი, კონსტრუქციული კონტაქტი, ორივ მხოლოდ ურთიერთსაყვედურები. უნდა შევიგნოთ, რომ ახლა ჩვენ ყველანი გარდაქმნის, განახლების აქტიური მონაწილენი ვართ და, მაშასადამე, ვართ თანამოაზრეები, რომლებმაც უნდა ითანამშრომლონ. არ უნდა დავიიწყოთ, რომ დისკუსია თანამშრომლობის ერთ-ერთი ფორმაა. დიდი მნიშვნელობა აქვს ოპონენტის მოსმენის უნარს. სწორედ ამის მეშვეობით უნდა მივაღწიოთ საზოგადოების მთელი ძალების ნამდვილ კონსოლიდაციას. აი, ამ ცოტა ხნის წინათ ჩვენში მეშახტენი გაიფიცნენ, რაც ასმილიონობით მანეთი დაგვიჯდა. ჩვენ კვლავ აღმოვჩნდით მოვლენათა კუდში და, ბუნებრივია, ვერ შევძელით თავიდან აგვეცილებინა შუშათა უკმაყოფილება მათი შრომისა და ყოფის პირობების გაუმჯობესების შესაბამისი ღონისძიებების მიღებით. ერთი სიტყვით, ხელიდან გავუშვით მომენტი. სინამდვილეში კი რა გამოდის? ჩვენ ვყიდით გაზს, ნავთობს, შემდეგ ვიძენთ მილებს, რომლებსაც თითქმის არ ვიყენებთ. ყუბანში მოწეული პურის შესანახი ადგილიც კი არა გვაქვს, განვიცდით უდიდეს ზარალს, რომელსაც შემდეგ საერთაშორისო ბაზარზე ხორბლის შესყიდვით ვინაზღაურებთ.

— **როგორ გესახებათ პერიოდული პრესის როლი გარდაქმნის პირობებში?**

— ჩვენ ეს-ეს არის ვთქვით, რომ საჯაროა დიალოგი მხარეებს შორის, რომლებიც გამოხატავენ სხვადასხვა თვალსაზრისს, და ამის თანამშრომლობის ერთ-ერთი ფორმა ვუწოდეთ. ყოველი შეუნელებელი მოძრაობა საზოგადოებაში შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როცა არის პრობლემებისადმი სხვადასხვაგვარი მიდგომა. ხელოვნური ერთსულოვნება უძრაობაა. ხელი მოვკიდეთ ჩვენი ცხოვრების რადიკალურ გარდაქმნას. ეს უაღრესად პასუხსაგები ნაბიჯია, რომლის ინიციატორია მმართველი პარტია, რა ადგილი განკუთვნება ამ პროცესში პრესას, სად შეძლებს იგი ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი როლის შესრულებას? ვფიქრობ, რომ ერთპარტიანი სისტემის პირობებში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებმა უნდა იკისრონ ოპოზიციის, რა თქმა უნდა, კონსტრუქციული ოპოზიციის, მძიმე ტვირთი. მხოლოდ მაშინ დავასწრებთ მოვლენებს და დავეუფლებით ვითარებას. სხვაგვარად თავიდან ვერ ავიცილებთ სხვადასხვა რეციდივსა და გართულებას, როგორც ეს ახლა ხდება ხოლმე. მაგალითად, ვინ იფიქრებდა სულ რამდენიმე წლის წინათ, რომ ჩვენთან არის ეროვნებათშორისი ურთიერთობის ესოდენ სერიოზული პრობლემები? ეს პრობლემები კი, თურმე, ყოფილა, მწიფდებოდა, მაგრამ იჩქმალებოდა ტრიბუნიდან ხმამაღალი განცხადებებით საბჭოთა კავშირის ხალხების ურღვევი მეგობრობის, ყველა ერისა და ეროვნების აყვავების შესახებ. პრესა რომ თავის ადგილზე ყოფილიყო, დარწმუნებული ვარ, ჩვენთან არ იქნებოდა ასეთი გართულებები ეროვნებათშორისი ურთიერთობის ნიადაგზე. ახლა ჩვენმა ჟურნალისტებმა თითქოსდა დაიწიეს თავი გიორგობიდან. ჟურნალ-გაზეთების ფურცლებზე ხშირად ჩნდება საინტერესო პუბლიკაციები. მაგრამ ამავე დროს, მე რომ მკითხოთ, შეიმჩნევა გადახრა სხვა მხარეს. ახლა მოდა გახდა ყველას და ყველაფრის ლაფში ამოვრა. და არ გაბედო შეპასუხება! კრიტიკა, რა თქმა უნდა, საჭიროა, მაგრამ, იმ ისტერიკის გარეშე, რომელიც ახლა არის ზოგიერთი გამოცემის ფურცლებზე. ახლის მშენებლობა სულაც არ ნიშნავს მხოლოდ ძველის ნგრევას, უნდა დაესახოთ მომავლის ნათელი კონტურებიც. ჩვენს მაგვარად ამას არავინ არ გააკეთებს.

— **პატივცემულო ვიქტორ, ჩვენს რესპუბლიკაში ფართოდ განიხილავენ სტატიას „ფედერაციული კავშირი“, რომელიც გაზეთ „პრავდის“ მიმდინარე წლის 12 ივლისის ნომერში გამოქვეყნდა. თანაც, ამ სტატიის მიმართ დამოკიდებულება სულაც არ არის ერთმნიშვნელოვანი, მით უმეტეს, რომ ამ პუბლიკაციის შემდეგ თქვენსავე გაზეთში გაჩნდა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურ კომიტეტთან არსებული მარქსიზმ-ლენინიზმის უნივერსიტეტის რექტორის შ. პაპაძის შეშფოთებით აღსავსე წერილი. ამ წერილიდან ნათელი გახდა, რომ სტატია ძირითადად იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორ ნ. მიხაილოვას ეკუთვნის.**

— მოხდა გაუგებრობა. ამ სტატიაში შ. პაპაძეს ეკუთვნის მხოლოდ ის ნაწილი, სადაც ლაპარაკია ქართული ენის, როგორც რესპუბლიკის სახელმწიფო ენის, სტატუსზე. დანარჩენთან კი მას არავითარი კავშირი არა აქვს. ერთი სიტყვით, ორმა ავტორმა ერთმანეთს არ შეუთანხმა სტატიის საბოლოო ტექსტი და ამის შედეგად ერთ მათგანს მიაწერეს აზრები, რომელიც მას არასდროს არ გამოუთქვამს, უფრო მეტიც, იგი ეწინააღმდეგება მის პრინციპებს. მაშასადამე, შ. პაპაძის თანაავტორობა ამ შემთხვევაში არაფერით არ არის დასაბუთებული.

(საძინფორმი).

აფხაზეთის ამბების გამო

საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტრო იუწყება

ვითარება აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში უმჯობესდება, თუმცა კვლავ დაძაბულია. ავტონომიური რესპუბლიკის 101 სამრეწველო საწარმოდან მთლიანად მუშაობს 77, ნაწილობრივ — 14. არ მუშაობს 10 საწარმო, რომელთაგან სამი გაჩერებულია ნედლეულის უქონლობის გამო, ოთხი კი რემონტთან დაკავშირებით. კვლავინდებურად არ მუშაობს ოჩამჩირის კომბინირებული საკვების კომბინატის კოლექტივი. სოხუმის სამგზავრო ავტოსატრანსპორტო საწარმოში 198 სატრანსპორტო ერთეულიდან ხაზზე გავიდა 122, მსუბუქი ტაქსების პარკიდან 450 ავტომანქანის ნაცვლად — 281.

განვლილი დღე-ღამის განმავლობაში მოქალაქეთა ქცევის განსაკუთრებული რეჟიმის დარღვევისათვის დაკავებულია 22 კაცი. 1 აგვისტოს ოჩამჩირის რაიონული საავადმყოფოს შენობაში დაუდგენელმა პირმა სროლა ატეხა. არავინ დაშავებულა. ხორციელდება დამნაშავის დადგენისა და დაკავების ღონისძიებანი.

სამართალდამცავი ორგანოები კვლავ მუშაობენ იმ დანაშაულთა გასახსნელად, რომლებიც აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში მომხდარი ამბების დროს არის „ჩადენილი. გუდაუთის რაიონში არეულობაში მონაწილეობისათვის დაკავეს სოფელ ლიხნის მცხოვრებნი დ. ნანბა და ა. ანშბა და სოფელ ბარმიშის მცხოვრები ბ. ცომცა.

საქართველოს სსრ პროკურატურის გამომძიებელთა ბრიგადამ ქალაქ ოჩამჩირეში არეულობასთან დაკავშირებით, რომლის დროსაც დაარბიეს მაღაზია „მონადირე“, სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცა ოჩამჩირის შინაგან საქმეთა რაიონული განყოფილების არასაუწყებო დაცვის განყოფილების უფროსი, მილიციის მაიორი დ. შლარბა.

გალის რაიონის პროკურატურამ აღძრა სისხლის სამართლის საქმეები: გალის შინაგან საქმეთა რაიონული განყოფილების შენობაზე თავდასხმის ფაქტის გამო გალელების ს. ჯანდარიასა და ტ. აქუბარდიას, ჭუბურხინჯელი ხ. გერგედავას მიმართ; გალის № 1 საშუალო სკოლიდან სამი სასწავლო ავტომატის მოტაცებისათვის გალელ ზ. შელიას მიმართ.

1 აგვისტოსათვის, აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში მომხდარი ამბების დროს ჩადენილი დანაშაულობებისათვის აღძრულია 72 სისხლის სამართლის საქმე ასზე მეტი ეპიზოდის გამო.

განვლილი დღე-ღამის მანძილზე აფხაზეთში მოსახლეობას ჩამოართვეს 48 ერთეული ცეცხლსასროლი იარაღი, მათ შორის 11 ხრახნულიანი შაშხანა. სულ 15 ოვლისიდან სამართალდამცავმა ორგანოებმა განხორციელებულ ღონისძიებათა შედეგად მთლიანად რესპუბლიკაში ჩამოართვეს 2550 ერთეული ცეცხლსასროლი იარაღი, მათ შორის 5 ტყვიამფრქვევი, 140 ავტომატი, 51 პისტოლეტი, 253 შაშხანა, 2101 სანადირო თოფი, აგრეთვე 1843 კილოგრამი ასაფეთქებელი ნივთიერება. მუშაობა ამ მიმართულებით გრძელდება.

ამა წლის 16 ივლისიდან 1 აგვისტომდე აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში ზოხდა 11 ცეცხლის წაკიდების, მათ შორის ხუთი საცხოვრებელი სახლის, მოქალაქეთა სამი დამხმარე შენობისა და სამეურნეო ნაგებობის, ორი ავტომანქანის, აგრეთვე „საქგეოლოგიის“ გაერთიანების დროებითი შენობისათვის ცეცხლის წაკიდების შემთხვევები.

ყველა ამ ფაქტის გამო მიმდინარეობს გამოძიება.

ქვემო ქართლის რაიონებში არავითარი ანტისაზოგადოებრივი გამოვლინება და სამართალდარღვევა არ მომხდარა.

მთლიანად ოპერატიული ვითარება რესპუბლიკაში კონტროლს ექვემდებარება. მაგრამ უნდა აღინიშნოს თავხედური ბოროტმოქმედება ქარელის რაიონში. აქ 1 აგვისტოს 18 საათზე სოფელ გვერძინეთში ქალაქ კურგანის მცხოვრებმა გ. ალბოროვმა, რომელზეც ექვია მიტანილი დანაშაულის ჩადენაში, სანადირო თოფით დაჭრა მილიციის კაპიტანი გ. კილასონია და მილიციის კაპიტანი ა. მარგიშვილი, რომლებიც საავადმყოფოში მიიყვანეს. რამდენიმე ხნის შემდეგ ა. მარგიშვილი გარდაიცვალა. ალბოროვი იმალება. მიმდინარეობს გამოძიება და დამნაშავის ძებნა.

ამა წლის 30 ივლისს გაზეთ „მოსკოვსკეი ნოვოსტში“ გამოქვეყნდა სპეციალური კორესპონდენტის ლ. მილოსლავსკის მასალა „სოხუმი: ათი დღე აფეთქების შემდეგ“, რომელშიც ავტორი ამტკიცებს, რომ აფხაზეთში შეტაკების ადგილას დაილუპა და ჭრილობების გამო ჰოსპიტლებში გარდაიცვალა 32 კაცი. ეს ცნობები სწორი არ არის. საქართველოს სსრ პროკურატურის მონაცემებით, დაღუპულია 16 კაცი. მათ შორის 5 აფხაზი, 9 ქართველი, აგრეთვე ორი სამხედრო მოსამსახურე — რუსი და სომეხი.

ვითარებას კონტროლს უწევენ სამართალდამცავი ორგანოები.

საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტროს პრესჯგუფი.

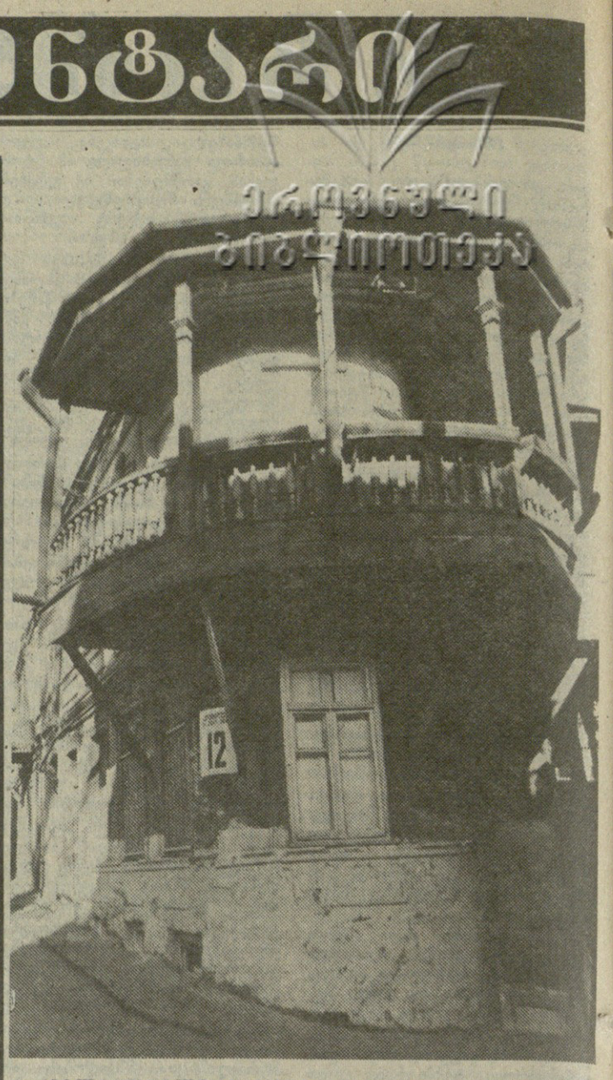

ძველი თბილისის მოტივებიდან.

კახა ჩხეტარაიშვილის ფოტო.

ტელეფონის ხაზზეა სოხუმი

დროა ცხოვრება ნორმალურ კალაპოტს დაუბრუნდეს

აფხაზეთში ვითარება სტაბილური ხდება, მაგრამ კვლავ დაძაბული ვითარებაა ოჩამჩირის რაიონში. გაფიცვები გრძელდება ამ რაიონის მრავალ საწარმოსა და საზოგადოებრივ მეურნეობაში, მათ შორის ზეთსაექსტრაქციო, კომბინირებული საკვების და საკონსერვო ქარხნებში, ოჩამჩირის ჩაის საწონ, კოჩარის, კინდღის, ოჩამჩირის მე-2 ჩაის ფაბრიკებში, №7 სამშენებლო ტრესტის ქვეგანყოფებში, ილორის კომკავშირის, ოხურეის რუსთაველის სახელობის კოლმეურნეობებში, სოფელ კოჩარის კოლმეურნეობა „საქართველოში“, არადუს მეტოსტნეობა-მერძევეობის, ახალი კინდღის ჩაის საბჭოთა მეურნეობებსა და სხვა შრომით კოლექტივებში. რაიონში შექმნილია საგაფიცავო კომიტეტი.

ამ დღეებში გაიმართა აფხაზეთის ასსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის გ. ანჩაბაძის, პარტიის აფხაზეთის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივნის ვ. ხიშბას, საოლქო კომიტეტის მეორე მდივნის ლ. ხაბურზანიას და ავტონომიური რესპუბლიკის სხვა ხელმძღვანელი პარტიული და საბჭოთა მუშაკების შეხვედრები ოჩამჩირის რაიონის შრომითს კოლექტივებთან.

პარტიის ოჩამჩირის რაიკომში გამართულ რაიონული აქტივის თათბირზე ხაზგასმით აღინიშნა არსებული დაძაბული ვითარების განმუხტვის აუცილებლობა. შრომითმა კოლექტივებმა ერთსულოვნად დაგმეს აფხაზეთში მომხდარი ტრაგედიის გამომწვევი მიზეზები და ინიციატორები. სერიოზული კრიტიკული შენიშვნები გამოთქვეს იმ ხელმძღვანელი პარტიული, საბჭოთა და სამეურნეო მუშაკების მისამართით, რომელთა წყარუებით ან ხელშეწყობითაც შესაძლებელი გახდა ძმათამკვლელი შეტაკებები. ერთსულოვნად დააყენეს საკითხი — მკაცრად მოეთხოვოს ყველას, ვინც თავი ვერ გაართვა პარტიული და სამართალდამცავ ორგანოთა ხელმძღვანელობის მაღალ მოვალეობას ამ რთულ ვითარებაში, უნდა დაჩქარდეს ეროვნულობისა და სისხლიანი შეტაკებების მოთავეთა და მონაწილეთა საქმის გამოძიება, რათა ხალხი რაც შეიძლება სწრაფად განთავისუფლდეს იმ ხინჯისაგან, რომელიც ხელს უშლის აფხაზებსა და ქართველებს შორის ურთიერთპატივისცემისა და მეგობრული დამოკიდებულების აღდგენას.

გ. ანჩაბაძემ გააანალიზა ავტონომიურ რესპუბლიკაში დღეისათვის შექმნილი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარება. შეკრებილთ მოუთხრო იმ მუშაობაზე, რომელსაც სამართალდამცავი ორგანოები ეწევიან ეროვნებათშორის შუღლის ნიადაგზე შეტაკების გარემოებათა ყოველმხრივი გამოძიებისათვის, ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ვერავინ, ვისაც მომხდარში წვლილი მიუძღვის, ეროვნებისა და საზოგადოებრივი მდგომარეობის მიუხედავად, პასუხისმგებლობას ვერ გაექცევა. მან ისიც აღნიშნა, რომ შრომით კოლექტივებში ხელმძღვანელი პარტიული და საბჭოთა მუშაკების, სახალხო დეპუტატების, სახალხო დიპლომატიის წარმომადგენელთა მიერ გაწეული დიდი ახსნა-განმარტებითი მუშაობის შედეგად უკვე გამოიკვეთა ვითარების გაჯანსაღების, ხალხთა ურთიერთობაში გაჩენილი ბზარის გამთელების, ტრადიციული ურთიერთნდობისა და პატივისცემის აღდგენის ტენდენცია.

ვ. ხიშბამ ილაპარაკა შექმნილ ვითარებაში ავტონომიური რესპუბლიკის კომუნისტების როლსა და ადგილზე. მან დამსწრეთ მოუწოდა უშუალო მონაწილეობა მიიღონ მდგომარეობის სტაბილიზაციაში, ყველა იმ პირების გამოვლენაში, ვინც შესაძლებელი გახადა მომხდარი ტრაგედია. მის გამოსვლაში გაისმა მძაფრი კრიტიკა იმ პირთა მიმართ, ვინც თავისი მოქმედებით თუ უმოქმედობით ხელი შეუწყო ეროვნებათშორისი შუღლის გაღვივებას, ძმობისა და მეგობრობის მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციების ხელყოფას. აღნიშნა, რომ ყოველმხრივი შეფასება მიეცემა სეროზულ შეცდომებს მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა საქმიანობაში, რაიონებისა და ქალაქების ხელმძღვანელი მუშაკების, სამართალდამცავი ორგანოების მეთაურთა მუშაობაში. თქვა, რომ დაიწყო კადრების განახლების პროცესი, რაც ეტაპობრივად გაგრძელდება და ხელს შეუწყობს ქალაქებსა და რაიონებში, სამინისტროებსა და უწყებებში მაღალი საქმიანი და პოლიტიკური თვისებების მქონე მუშაკთა მოსვლას.

კვლავ ხაზგასმით აღინიშნა, რომ მომხდარის განაანალიზება და გართულებების საბოლოოდ აღმოფხვრა შეიძლება მხოლოდ მშვიდ, საქმიან სტაბილურ ვითარებაში, დროა ცხოვრება დაუბრუნდეს ნორმალურ კალაპოტს.

იოსებ გოგბერიძა.

„კომუნისტის“ საკ. კორ.

კვლავ აირჩიეს

● **ბრაზაველი. კონგოს შრომის პარტიის მორიგ, IV ყრილობაზე ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარედ ახალი ხუთწლიანი ვადით კვლავ აირჩიეს დენი სასუ-ნგესო.** ამ ქვეყნის კონსტიტუციის შესაბამისად კომიტეტის თავმჯდომარეს ეს უფლების აძლევს დარჩეს კონგოს სახალხო რესპუბლიკის პრეზიდენტის პოსტზე.

საბჭოთა დიალოგი

● **ისლამაბადი. ავღანეთის კონფლიქტის მტკიცე ვადიანი მოგწესების ერთადერთი გზაა პირდაპირი მოლაპარაკება შეიარაღებულ ოპოზიციასა და ავღანეთის მთავრობას შორის.** ეს ქალაქ კვეტაში გამართულ პრესკონფერენციაზე განაცხადა პაკისტანის ტახრიკ-ი-ისტიკლალის პარტიის თავმჯდომარემ, გადამდგარმა ავიაციის მარშალმა ასგარ ხანმა. მან შეიარაღებულ ოპოზიციას მოუწოდა დაუყოვნებლივ დაიწყოს დიალოგი პრეზიდენტ ნაჯიბულასთან. ასგარ ხანის აზრით, ასეთი პირდაპირი კონტაქტების დამყარების შემთხვევაში ავღანეთის პრობლემა უკვე უახლოეს მომავალში შეიძლება მოწესრიგდეს.

გაიფიცნენ მოსამართლეები

● **ბოგოტა. კოლუმბიის 18 ათასმა მოსამართლემ და სასამართლო ორგანოების მუშაკმა გამოაცხადა საერთო ეროვნული გაფიცვა.** მისი მიზანია ზეგავლენა მოახდინოს ქვეყნის მთავრობაზე, რათა ღონისძიებანი განახორციელებინოს სამართლის დამცველთა უმშრომებისათვის. 49 ეროვნული სასამართლო ოლქიდან 47-ში ყველა სასამართლო დაკეტილია.

გაფიცვა იმან გამოიწვია, რომ არცთუ დიდი ხნის წინ კოკაინის მაფიის წევრებმა მოკლეს მოსამართლე მარია ელენა დიას პერესი და მისი ორი მცველი, რადგან მან გასცა სანქცია ტემპიმრებინათ ერთ-ერთი მემარცხენე დაჯგუფების რამდენიმე პირი, რომლებიც ნარკოტიკების მიწოდებაში იყვნენ ეჭვმიტანილნი. სასამართლო მუშაკთა ეროვნული ასოციაციამ მოითხოვს ქვეყნის პრეზიდენტთან და თავდაცვის მინისტრთან შეხვედრის. უახლესელი 10 დღის მანძილზე კოლუმბიაში — კოკაინის ვაჭრობის მთავარ მსოფლიო ცენტრში — 50-ზე მეტი მოსამართლე დაიღუპა.

მეჭინვარეებს ხანძრები

● **ნიუ-იორკი. ამერიკის შეერთებული შტატების ყველა კუთხიდან ჩამოსული 20 ათასამდე მეხანძრე თავგამოდებით ებრძვის დასავლეთის შტატების — კალიფორნიის, აიდაჰოს, ორეგონის და ვაშინგტონის ტყეებში მძვინვარე ხანძრებს.** 26 ივლისს დაწყებულმა ცეცხლის სტიქიამ 70 ათას ჰექტარზე გაანადგურა მცენარეული. სამშაბათს საღამოს აღრიცხული იყო ხანძრის ასზე მეტი კერა. მათ გავრცელებას ხელს უწყობს მშრალი ამინდი და მძლავრი ქარები. ათასობით ამერიკელი ტოვებს სახლებსა და ფერმებს, რადგან ცეცხლოვანმა სტიქიამ მათაც შეუტია.

სატურნირო ორბიტა

● **ბაკრაკი.** პუერტო-რიკოს ქალაქ გუადილოში მიმდინარე გოგონათა და ჭაბუკთა მსოფლიო ჩემპიონატებზე უკან დარჩა 5 ტური. 18 წლის მოჭადრაკეთა შორის ქულათა მაქსიმუმით (5) ლიდერობს ირეგენელი ვლადიმერ აკოფიანი. გოგონათა შორის დაწინაურდა ბულგარელი ადიდოვა. მას ერთი ქულით ჩამორჩება თბილისელი ნათია ჯანჯღავა. 16-წლიანებს შორის 5 ქულით ლიდერობს კრასნოდარელი სერგი ტვინიაკოვი. გოგონათა შორის პოლონელ დომროსკაიასაც 5 ქულა აქვს. თბილისელმა თეა ლანჩავამ მეხუთე ტურში დაამარცხა ქუთაისელი სოფიკო ნიკოლაძე და ახლა 4 ქულით თეა მეორე ადგილზეა. მას ერთი ქულით ჩამორჩება ნიკოლაძე. 12-წლიანებს შორის ბათუმელი გოგონა დიანა დარჩა 4 ქულით მეორე ადგილზეა. მას ნახევარი ქულით წინ უსწრებს რუმინელი პეპტანი. შეჯიბრება დამთავრდება 10 აგვისტოს. მოჭადრაკეებს კიდევ 6 ტურის პარტიები აქვთ სათამაშო.

● **ველოსპორტი.** მოსკოვში, კრილატსკოეს ტრეკზე მიმდინარე საკავშირო ჩემპიონატის პირველ დღეს ტალინელმა ერიკა სალუმიაემ 200 მეტრზე სვლით რბოლაში ახალი მსოფლიო რეკორდი დაამყარა. მისი მაჩვენებელია 11,170 წამი.

დღეს დასავლეთ საქართველოში მოსალოდნელია მშრალი ამინდი, სუსტი ქარი, ტემპერატურა ბინაში 28-33, მთაში 23-28, მაღალმთიანეთში 17-22 გრადუსი.

აღმოსავლეთ საქართველოში — ცვალებადი მოღრუბლულობა, ტემპერატურა — ბინაში 32-37, მთაში 24-29, მაღალმთიანეთში 18-23 გრადუსი.

• • •

თბილისში: ცვალებადი მოღრუბლულობა უნალექოდ, სუსტი ქარი, ტემპერატურა — 34-36 გრადუსი.

რედაქტორის მოადგილე
მ. უსრევლიძე.

კონტაქტები

ადამიანის უფლებების დასაცავად

კიევში გაიმართა საერთაშორისო-სამართლებრივ საკითხთა მეოთხე ციკლი. ამჯერად იგი მიეძღვნა ფრიად მნიშვნელოვან პრობლემას — „სოციალიზმი და ადამიანის უფლებები“. აუცილებლად უნდა აღინიშნოს მეცნიერთა ამ ფორუმის საკმაოდ მაღალი საერთაშორისო რეპუტაცია. ამას მოწმობს თუნდაც კონფერენციაზე ჩამოსულ მეცნიერთა ფართო წარმომადგენლობა. ცნობილი საბჭოთა მეცნიერების გარდა კიევში იყვნენ პოლიტოლოგიისა და საერთაშორისო სამართლის სფეროში მომუშავე მეცნიერები ამერიკის შეერთებული შტატებიდან (პროფესორი გ. ალმონდი, პრინსტონის უნივერსიტეტი), ინგლისიდან (პროფესორი ფ. ბატლერი, ლონდონის უნივერსიტეტი, ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართლის ცენტრის დირექტორი, ესენის უნივერსიტეტის პროფესორი მ. შოუ), საფრანგეთიდან (პროფესორი ჟ. ბურდონკლი, ლიონის უნივერსიტეტი), ესპანელი, ავსტრალიელი, ბრაზილელი, პოლონელი, ჩეხოსლოვაკელი, ბულგარელი, ნიკარაგუელი, სომალიელი და ზოგიერთი სხვა განვითარებადი ქვეყნიდან ჩამოსული მეცნიერები.

მის მუშაობაში მონაწილეობდნენ სსრ კავშირის და უკრაინის სსრ საგარეო საქმეთა სამინისტროების მუშაკები, და ეს გასაგებიცაა, რადგან 1991 წელს მოსკოვში გაიმართება სრულიად ევროპის, აშშ-ის და კანადის შეხვედრა, სადაც სწორედ ადამიანის უფლებების პრობლემა იქნება განხილული ცენტრში. საბჭოთა კავშირი ემზადება ამ შეხვედრისათვის და კიევის საერთაშორისო კონფერენცია საკითხავია მეოთხე ციკლი. ამჟამად იგი მიეძღვნა ფრიად მნიშვნელოვან პრობლემას — „სოციალიზმი და ადამიანის უფლებები“. აუცილებლად უნდა აღინიშნოს მეცნიერთა ამ ფორუმის საკმაოდ მაღალი საერთაშორისო რეპუტაცია. ამას მოწმობს თუნდაც კონფერენციაზე ჩამოსულ მეცნიერთა ფართო წარმომადგენლობა. ცნობილი საბჭოთა მეცნიერების გარდა კიევში იყვნენ პოლიტოლოგიისა და საერთაშორისო სამართლის სფეროში მომუშავე მეცნიერები ამერიკის შეერთებული შტატებიდან (პროფესორი გ. ალმონდი, პრინსტონის უნივერსიტეტი), ინგლისიდან (პროფესორი ფ. ბატლერი, ლონდონის უნივერსიტეტი, ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართლის ცენტრის დირექტორი, ესენის უნივერსიტეტის პროფესორი მ. შოუ), საფრანგეთიდან (პროფესორი ჟ. ბურდონკლი, ლიონის უნივერსიტეტი), ესპანელი, ავსტრალიელი, ბრაზილელი, პოლონელი, ჩეხოსლოვაკელი, ბულგარელი, ნიკარაგუელი, სომალიელი და ზოგიერთი სხვა განვითარებადი ქვეყნიდან ჩამოსული მეცნიერები.

მის მუშაობაში მონაწილეობდნენ სსრ კავშირის და უკრაინის სსრ საგარეო საქმეთა სამინისტროების მუშაკები, და ეს გასაგებიცაა, რადგან 1991 წელს მოსკოვში გაიმართება სრულიად ევროპის, აშშ-ის და კანადის შეხვედრა, სადაც სწორედ ადამიანის უფლებების პრობლემა იქნება განხილული ცენტრში. საბჭოთა კავშირი ემზადება ამ შეხვედრისათვის.

ამ ფორუმზე ერთ-ერთ ადგილს ეკავა ადამიანის ეროვნული უფლებების საკითხი. ეს ალბათ ბუნებრივია, ეროვნული ურთიერთობანი ბოლო ხანებში ჩვენ ქვეყანაში ერთ-ერთ ტკივილად ქცეულ საკითხად ჟღერს.